Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ, ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ВА МИНИСТРЛАР СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

№ 95 (20. 362) • 1989 йил 22 апрель, шанба • Баҳоси 3 тийин.

Владимир Ильич ЛЕНИН. Рассом П. Васильев.

Кремлда тантанали йиғилиш

Халқлар хотирасида шундай саналар борки, улар бутун инсоният учун шонли сана ҳисобланади. 22 апрель Ер юзидаги одамлар эътиборини буюк мутафаккир ва революционер Владимир Ильич Ленинга қаратади. Октябрь доҳийси, Коммунистик партия ва Совет давлатининг асосчиси ўз ғоялари билан ҳам, иши билан ҳам жаҳон тарихининг боришига улкан таъсир ўтказди.

Ленин туғилган куннинг ҳар йилги нишонланишига давр сўзсиз ўз таъсирини ўтказмоқда. Ҳозир биз бу санани қайта қуриш шароитида нишонлаяпмиз. Қайта қуриш мамлакатимиз тараққиётининг ҳозирги босқичида партиямиз ва халқимизнинг энг асосий ишидир. Ўзгартишларнинг кўламлари ва теранлиги, ҳаммамизнинг олдимизда пайдо бўлаётган муаммоларнинг ўткирлиги ва мураккаблиги бизни Ленин васиятлари руҳида ҳаракат қилиб, Ленинга яна бир бор мурожаат қилишга ундамоқда.

21 апрель куни Кремлдаги Съездлар саройида Москва шаҳри меҳнаткашлари вакилларининг В. И. Ленин туғилган куннинг 119 йиллигига бағишланган тантанали йиғилиши бўлиб ўтди. Пойтахт ва Москва области меҳнаткашлари, ишлаб чиқариш илғорлари, КПСС ветеранлари, партия, совет ва жамоат ташкилотларининг вакиллари, фан ва маданият арбоблари, Совет Қуролли Кучларининг жангчилари бу ерга тўпландилар. Чет эл дипломатлари, чет мамлакатлардан келган меҳмонлар ҳозир бўлдилар.

Соат 17. Тантанали йиғилиш қатнашчилари **М. С. Горбачев, В. И. Воротников, Л. Н. Зайков, Е. К. Лигачев, В. А. Медведев, В. П. Никонов, Н. И. Рижков, Н. Н. Слюньков, В. М. Чебриков, Э. А. Шеварднадзе, А. Н. Яковлев, А. П. Бирюкова, А. В. Власов, А. И. Лукьянов, Ю. Д. Маслюков, Г. П. Разумовский, Н. В. Тализин, Д. Т. Язов, О. Д. Бакланов** ўртоқларни қарсаклар билан қутлайдилар.

Вьетнам Коммунистик партияси Марказий Комитетининг Бош секретари Нгуен Ван Линь ҳам президиумдан жой олади.

СССР Олий Совети Президиуми Раисининг ва СССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосарлари, КПСС Москва шаҳар комитети ва Москва область комитетининг секретарлари, партия ветеранлари, ишлаб чиқариш илғорлари, таниқли олимлар ва маданият арбоблари, ҳарбий бошлиқлар, жамоат ташкилотларининг вакиллари ҳам шу ердан жой олдилар.

Тантанали йиғилишни КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, КПСС Марказий Комитетининг секретари, Москва шаҳар партия комитетининг биринчи секретари **Л. Н. Зайков** очди.

Саройда Совет Иттифоқи Гимни тантанавор янграйди.

КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, КПСС Марказий Комитетининг секретари **В. А. Медведевнинг** «Ленинизм ва қайта қуриш: реализм ва ижодкорлик учун» деган мавзуда қилган доклади зўр эътибор билан тингланди.

Тантанали йиғилиш қатнашчилари баланд руҳ билан «Интернационал»ни куйладилар.

Сўнгра катта байрам концерти бўлди.

(ТАСС).

1919—1989: «Қизил шанбалик»ка 70 йил

Кўтаринкилик руҳида

● Апрель ойининг бошларида фабрикнинг бир гуруҳ комсомоллари ҳашар усулида стадион қуриш ташаббуси билан чиқдилар.

Партия бюроси комсомол ташкилотининг ташаббусини маъқуллаш билан бирга, Коммунистик шанбаликни қандай уюштириш масаласини ҳам муҳокама қилди. Қолоқлар сафидан чиқмай келган фабрикамиз мартаба планини муваффақиятли бажарди. Дастлабки уч ойда ўтган йилдагига қараганда 757 минг сўмлик кўп маҳсулот ишлаб чиқарилди. Ўсиш суръати 130,6 процентни ташкил этди. Агар 1988 йилда шартномада қайд этилгандан 3 миллион 838 минг сўмлик кам маҳсулот етказилганлиги, бу билан давлатга 2 миллион 432 минг сўм зарар келтирганимизни ҳисобга оладиган бўлсак, дастлабки натижаларимизни қувончли десак арзийди.

Шанбаликда 1050 нафардан зиёд киши қатнашади. Улардан 323 нафари 15 минг сўмлик маҳсулот тайёрлайди. Бошқа смена ишчи-хизматчилари корхона атрофларини ободонлаштириб, кўкаламзорлаштиришди. 200 туп мевали ва манзарали дарахтлар, кўплаб гул кўчатлари ўтказилди. Фабрикамиз боғи тартибга келтирилиб, 2 километрга яқин ариқ ва зовурлар тозаланади.

Меҳнат байрами кунини юқори кайфиятда ўтказишда коммунистлардан Н. Мазмумова, А. Турсунова, У. Туйчиев, Ҳ. Кузиева, Т. Рожков кабилар бош-қош бўлдилар.

А. ТЎРАҚУЛОВ,
Жиззах ип йигирув фабрикаси бошланғич партия ташкилоти секретари.

ТЕЖАЛГАН ЁНИЛҒИ БИЛАН

● ТЕРМИЗДАГИ Локомотив депосининг машинистлари ленинча шанбалик куни ҳам собиқ иш поездларида ишлашади. Улар шундай составлардан ҳам 20 тоннани манзилга етказишни мўлжаллашяпти. Уларнинг барчаси йил бошидан буён тежалган ёнилғи билан юрадилар. Маневр ҳаракатининг кўпгина сменалари ҳам шанбалик ҳисобига меҳнат қила бошлади. 22 апрель куни эса 14 тепловозни таъмирлаш қарор қилинган ремонтчилар ҳам шу [illegible] чиқадилар. Деповнинг бошқа ходимлари ободонлаштириш ишлари ва темир-терсак тўплаш билан шуғулланадилар.

БИРИНЧИ ТАҚДИМДАЁҚ

● БУХОРОДАГИ зардўзлик фабрикаси коллективи шанбалик куни ўз маҳсулотини тежалган хом ашёдан тайёрлайди. Меҳнат байрамига бир ёла 800 киши чиқади. Уларнинг [illegible] ўз иш жойида меҳнат қиладилар. Улар 13 минг сўмлик маҳсулот ишлаб чиқарадилар. Ишлаб топилган маблағнинг 2700 сўмини тинчлик фондига ўтказишади. [illegible] маҳсулотларнинг давлат қабули вакилларига биринчи тақдимдаёқ топширилмоқда.

БЕШ ЙИЛЛИК ФОНДИГА

● АНДИЖОН трикотаж бирлашмасининг тикувчи-моторисчилари Розия Қаҳҳорова, Одина Мирзажонова, Маъмура Тошпўлатовалар ўз зиммаларига ленинча шанбалик куни энг юқори меҳнат унумдорлигига эришиш ва 1,5 смена нормасини бажариш мажбуриятини олдилар. Уларга эргашиб бирлашманинг [illegible] ... 4000 [illegible] ... 70 минг трикотаж [illegible] ... 3,5 минг сўм пулни беш йиллик фондига [illegible].

САЛОМАТЛИК МУҲОФАЗАСИГА

«Кўндаш-кўп таклифларни эътиборга олиб, меҳнаткашлар коммунистик шанбаликда ишлаб топилган маблағларни республика [illegible] ... соғлиқни сақлаш ... [illegible]

(ЎзТАГ).

Ҳамма — меҳнат байрамига!

ЛЕНИНИЗМ ВА ҚАЙТА ҚУРИШ: РЕАЛИЗМ ВА ИЖОДКОРЛИК УЧУН

В. И. Ленин туғилган куннинг 119 йиллигига бағишланган тантанали йиғилишда В. А. МЕДВЕДЕВ доклади

Ҳурматли ўртоқлар!

Революцион янгиланиш йўлидаги ҳар бир қадам бизни Ленинга яна ва яна мурожаат қилишга, партиянинг ҳозирги йўлининг Ленин ғоялари, тасаввурлари ва методологияси билан боғлиқлигини мунтазам идрок этишга ундамоқда. [illegible]

I.

Совет тарихининг мамлакатга В. И. Ленин раҳбарлик қилган қисқа тарихига — 1917 йил ноябридан 1923 йил мартигача бўлган қисмига, айниқса, диққат билан назар соламиз. Социализм тўғрисидаги, жамиятимизни янгилаш йўллари ҳақидаги ҳозирги тасаввурларимизнинг асосий манбаларидан бири ана шу ердадир. [illegible]

[illegible]

(Давоми иккинчи бетда).

ЛЕНИН КЎРСАТГАН ЙЎЛДАН

КПСС ташаббуси билан ва унинг раҳбарлигида мамлакатимизда содир бўлаётган революцион [illegible] — В. И. Ленин васиятларига амал қилиш. [illegible]

21 апрель куни Тошкентда шаҳар жамоатчилиги вакиллари В. И. Ленин туғилган куннинг 119 йиллигига бағишланган тантанали йиғилишда йиғилдилар. Алишер Навоий номли театрга [illegible]

[illegible]

Тантанали йиғилишда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Р. Н. Нишонов, [illegible]

(ЎзТАГ).

М. С. Горбачевнинг А. Вали Хон мактубига жавоби

[illegible]

«Муҳтарам Абдул Вали Хон жаноблари!

[illegible]

Ҳурмат билан

М. ГОРБАЧЕВ.

1989 йил 15 апрель».

Ўзбекистон меҳмонлари

Хитой Халқ Республикаси Синьцзян-Уйғур автоном районининг делегацияси Ўзбекистон ССРда бўлиб турибди. [illegible]

21 апрель куни делегацияни Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Р. Н. Нишонов қабул қилди. [illegible]

(ЎзТАГ).

ЛЕНИНИЗМ ВА ҚАЙТА ҚУРИШ: РЕАЛИЗМ ВА ИЖОДКОРЛИК УЧУН

(Давоми. Боши биринчи бетда).

Тўла национализация қилишдан майда саноатни тиклашга, эркин савдога ва хусусий корхоналар, аралаш фирмалар ва концессияларга йўл қўйишга ўтиш йили бўлди. Бевосита давлат мулкига айлантириш ва бюджетдан пул билан таъминлашдан хўжалик ҳисобига, кооперацияга, ижарага ўтилди. Революцион максимализмдан, социализмни юқоридан қонунлаштиришдан тараққиётнинг объектив мантиқини, омма онгининг реал даражасини ҳисобга олишга ўтилди.

Хуллас, бу социализмга назарий қарашларда ҳам, социализмни барпо этиш практикасининг ўзида ҳам янги сифат эди.

Аммо ҳақиқат шундан иборатки, ана шу кескин ва кўплар учун кутилмаган бурилиш Ленин ақл-идрокининг тинимсиз ишлаши, унинг олдинги даврдаги бутун изланишлари билан тайёрланган эди. Назария, сиёсат, турмушдаги ана шу қийин, оғир жараён революциянинг дастлабки кунлариданоқ бошланган эди.

Г. В. Чичериннинг сўзлари билан айтганда, Лениннинг «тақлид қилиб бўлмайдиган сиёсий реализми бизни кўп марта қутқариб қолган». Бу фикрга қўшилмай бўлмайди.

1917 йил 25 октябрь. Большевикларнинг ўз аграр программаси бор. Аммо ер тўғрисидаги машҳур декретда Ленин умуман эсерлар программасига мос келадиган деҳқон наказларини асос қилиб олади. Бу наказларни шунинг учун асос қилиб оладики, халқ ҳокимияти, у айтганидек «ўз иродасини қабул қилишга халқни мажбур қилишни» истамади, «балки халқнинг иродасига мувофиқ иш қилишни» истади.

Деҳқонлар оммаси шундан сўнг большевикларга қўшилди.

1918 йилнинг боши. Брест сулҳи теварагида қаттиқ кураш бормоқда. «Сўл» коммунистлар ҳатто Совет ҳокимиятини ҳалок қилиб бўлса ҳам, революцион ғоянинг «соф»лигини ҳимоя қилишга тайёрдирлар. Ленин ана шундай шароитда макондан кечиб, вақтдан ютиш учун оғир, унинг ибораси билан айтганда «шармандали» сулҳга рози бўлади.

Шундай қилиб вақтдан ютилди, Совет республикаси бардош берди.

Революция ғалабасидан кейин Владимир Ильичнинг кўпгина сафдошлари эски дунёни вайрон қилишни, бир зарба билан хусусий мулкни тугатишни, пулни бекор қилишни, «революциянинг шиддатли, жўшқин суръатини сақлаб туришни» марксизмнинг «алифбоси» деб ҳисоблар эдилар. Ленин эса октябрдан кейинги бир неча ой тажрибасига таяниб, бундай «сўл болалик»ка қарши чиқади. бошқарувни йўлга қўйиш, меҳнат унумдорлигини ошириш, умумхалқ ҳисоби ва назоратини жорий этиш, банк ишини ўзлаштириш, пул системасини тартибга солиш зарурлигини кўрсатиб берди. У, майда товар хўжалиги устун бўлган кўп укладлилик шароитида давлат капитализми олға томон қўйилган жуда катта қадам эди, деб ҳисоблайди.

1919 йил. Партиянинг VIII съезди ўтмоқда. Гражданлар уруши авжида. Лениннинг деҳқонларнинг асосий оммаси — ўртаҳол деҳқонларга ёндашувни қайта кўриб чиқиш тўғрисидаги масалани қўяди. «Биз бунда жуда катта хато қилдик», бу табақани яккалаб қўймаслик, балки унга таяниш лозим. Лекин бунинг учун «ишончни қозониш», «деҳқонлардан ўрганиш» ва «буйруқбозлик қилмаслик» лозим.

1920 йил. Коминтерндаги «сўл» революционерлар ҳеч қандай ён босишга мутлақо йўл қўйиб бўлмайди, деб ҳисоблайдилар. Ленин эса уларга «Коммунизмда болаларча «сўллик» касали» асари билан жавоб беради, бу асарида «сўл» қироатхонлик — ҳаётнинг хилма-хил кўринишдаги реалликларидан, меҳнаткаш оммадан ажралиб қолишга олиб борадиган энг яқин йўлдир, деб огоҳлантиради.

Тараққиётнинг шундан кейинги бориши жаҳон революцион ва ишчилар ҳаракатида ленинча стратегиянинг бутун теранлигини ва ҳақлигини кўрсатди.

1922—1923 йиллар. Лениннинг сўнгги мактублари ва мақолалари. Уларда мамлакат тақдири, социалистик ўзгартишлар йўллари, партиянинг роли тўғрисидаги фикрлар баён этиб берилган. Ленин энг аввало партия ички демократиясини чуқурлаштириш, «Марказий Комитетнинг обрў-эътиборини кўтариш», «аппаратимизни яхшилаш бобида жиддий иш олиб бориш», касаба союзлари билан, меҳнаткашларнинг ғоят кенг оммаси билан алоқани мустаҳкамлаш асосида партиянинг соғлом, мустаҳкам ривожланиши кафолатлари тўғрисида жон койитиб мулоҳаза юритади.

Афсуски, Сталин ва унинг атрофидагилар Лениннинг бу маслаҳатларига қулоқ солмадилар. Лениннинг партияга таҳдид қилаётган хавф-хатарлар тўғрисидаги, ижтимоий тараққиётнинг реал шароитларини ҳисобга олишни истамаслик, миллионлаб одамларнинг эҳтиёжини менсимаслик, ўта сўл ибораларни ниқоб қилиб олиб, инсон шахси қадр-қимматини оёқости қилиш қандай оғир оқибатларга олиб келиши мумкинлиги тўғрисидаги огоҳлантиришлари ҳам башоратли бўлиб чиқди.

Социалистик жамиятни тубдан қайта қуришга киришган ҳозирги пайтимизда Лениннинг реализм сабоқлари ва ақидаларга қарши сабоқлари айниқса ибратлидир.

Партия халқнинг туб манфаатларидан келиб чиқиб, ленинча ёндашувлар ва ленинча методологияга амал қилиб, мамлакатда 80-йилларнинг бошларида юз берган вазиятни масъулият билан таҳлил қилди, мамлакатни танглик ёқасига келтириб қўйган сабабларни дадил очиб ташлади, иқтисодий, социал ва сиёсий структураларни тубдан ўзгартириш зарурлигини асослаб берди, умри тугаган нарсалардан қатъий холи бўлишга, янгиликларни яратишга чақирди, ҳаётнинг ҳамма соҳаларини тубдан янгилаш учун кенг имконият очиб берди.

Мамлакат қайта қуриш йўлларида муқаррар қадамлар қўйди. Энг қийин иш удаланди: жамият бир ҳолатдан иккинчи ҳолатга, турғунликдан — ҳаракатга ўтказилди. Жамият бундан тўрт йил ва ҳатто бир йил олдингидан бошқача бўлиб қолди. Орқага қайтиш йўқ ва қайтилмайди ҳам.

. Шу билан бирга ҳаёт олдин тасаввур этилганига нисбатан чуқурроқ ва кўламлироқ ўзгартишлар талаб қилинаётганлигини кўрсатди. Қайта қуриш жараёнлари чуқурлашган сари бу жараён турли социал группаларнинг, коллективларнинг, ҳар бир инсоннинг манфаатларига тобора кўпроқ даҳлдор бўлмоқда. Илгари яшириб келинган кўпгина иллатларимиз, ижтимоий турмушнинг одамлар ўрганиб қолган кўпгина кўникмалари ва нормалари эндиликда юзага чиқиб қолмоқда ва олға томон ҳаракатимизга тўсқинлик қилмоқда. Одамларнинг кундалик эҳтиёжини қондиришда ҳали сезиларли натижаларга эришилмади. Буларнинг ҳаммаси сабрсизликни келтириб чиқармоқда. Баъзи бировларнинг эса ҳафсаласини пир қилиб, уларни лоқайд этиб қўймоқда.

Бўлиб ўтган халқ депутатлари сайлови ҳозир кечаётган даврнинг ўзига хос жиҳатларини тўла-тўкис кўрсатиб берди. У қайта қуриш фойдасига хизмат қилган қудратли референдумга айланди. Лекин сайлов халқнинг қўллаб-қувватлаши воқеликнинг турли томонларини ўткир танқид қилишни, қайта қуриш жараёнларининг шакллари ва суръатлари, бу жараённинг моддий ва социал самараси хусусида жамиятдаги жиддий ташвишланишни ҳам ўз ичига олишини кўрсатди. Одамлар партия ишни дадилроқ, қатъийроқ, муваффақиятлироқ олиб боришини талаб қилмоқдалар.

КПСС буни яхши англаб турибди. Шунинг учун ҳам у: эришилган натижалар зарача ҳам ошириб кўрсатилмасин, чунки бу — сиёсий реализмни йўқотиб қўйишга, оммадан ажраб қолишга олиб борадиган тўппа-тўғри йўлдир, демоқда. У ёки бу муваффақиятсизликлардан ўзини йўқотиб қўймаслик, айниқса ваҳимага тушмаслик керак, демоқда. Партия ишчилар синфининг, деҳқонларнинг, зиёлиларнинг мададига таяниб, уларнинг кайфиятини ҳисобга олиб, сиёсатга зарур тузатишлар киритиб, ўз ишининг усуллари, методлари ва услубларини янгилаб ва такомиллаштириб, апрель Пленуми белгилаб берган йўлдан янада зўр ғайрат ва изчиллик билан бораверади. М. С. Горбачев айтганидек, «Партия қайта қуриш сиёсатини ишлаб чиқиш ташаббусини ўз зиммасига олди, мардлик кўрсатди ва янгиланиш жараёнини олға силжитиш учун ана шу йўлга бутунлай содиқ бўлиб қолади. Биз бусиз яшай олмаймиз. Бу йўлни давом эттирамиз.»

II.

Ўртоқлар! Экономика қайта қуришнинг энг қийин ва айни вақтда энг жўшқин соҳасилигича қолмоқда. Кўп нарса унинг самарадорлигини нақадар кўтара олишимизга, уни инсон сари буриб юборишимизга боғлиқ бўлади. Масаланинг мағзи мана шунда.

Ана шу йиллар давомида социалистик экономикани янгилаш пойдеворини қўйиш учун сабот билан ишланди. Фан-техника тараққиётининг, машинасозликни модернизациялашнинг катта-катта программалари ишлаб чиқилиб, амалга оширилмоқда. Халқ хўжалигининг структурасини реконструкция қилиш бошланди, у социал мақсадларга хизмат қилдирилмоқда, биз иқтисодий ислоҳотга киришдик.

Бироқ мушкуллик шундан иборатки, умидлар катта бўлса ҳам, аммо бир қанча нохуш омиллар бирга қўшилганлиги сабабли вазият ҳатто чигаллашиб кетди. Хўш, бундан буён ишни қандай олиб бориш керак, белгиланган программаларни қандай қилиб амалга ошириш мумкин, деган масала хусусида қизғин мунозара бўлмоқда.

Бевосита қиёс қилмай туриб, ўтмиш сабоқларига, жумладан, НЭПнинг дастлабки йилларига мурожаат этиш фойдали бўлур эди, деб ўйлаймиз.

Ҳозир эълон қилинаётган баъзи мақолаларга қараганда, ўша пайтда ўзгартишлар жараёни унчалик силлиқ ва осон бўлмаган эди. Мамлакатда ҳосил жуда кам бўлиб, очарчилик ҳукм сурган эди. Сўмнинг қадри тушиб борар, ишчиларнинг иш ҳақи ҳатто энг оддий эҳтиёжларни қондириш учун ҳам етмас эди. Кўпгина корхоналарни иш билан таъминлашнинг иложи йўқ эди. Мамлакатда ишсизлик мавжуд эди. Революцион иборани мамлакат ва ишчилар синфининг манфаатларидан юқори баҳолайдиган ақидапарастларнинг қаршилигини енгиб ўтишга тўғри келди. Бироқ кучайиб бораётган зиддиятларга Владимир Ильич, ислоҳотларни тўхтатмайлик, балки янада чуқурлаштирайлик, деб битта жавоб берди.

Назаримда, ҳозир ҳам биз шу йўлдан боришимиз керак. Ҳозирча ислоҳот суръатлари тараққиёт эҳтиёжларидан жуда орқада қолмоқда. Кўпгина корхоналар, министрлик ва идоралар аввалги режимда ишлаб келмоқдалар. Кўпинча хўжакўрсин учунгина ўзгартиш қилинаяпти: эски мазмун янги шакллар билан ниқобланмоқда.

Экономиканинг юқори табақаларида бошқарув тутқичини қўлдан чиқариб юбормасак яхши эди, деган хавфсираш мавжуд. Қуйи табақаларида эса пировард натижаларга боғлиқ бўлмаган, унчалик юқори бўлмаса ҳам, ҳар ҳолда тайин иш ҳақидан маҳрум бўлиб қолишдан қўрқиш бор. Тўсқинлик қилиш сарқитларни парчалаб ташлаш учун зўр куч-ғайрат сарфламай туриб, ишни олға бостириб бўлмаслиги равшан.

Энг муҳим сабоқлардан бири, эҳтимолки, сабоқларнинг энг муҳими шундан иборатки, мулкчилик муносабатларига дахл қилмай туриб, хўжалик механизмини обдон ислоҳ қилиб бўлмайди. Социалистик ишлаб чиқариш муносабатларида туб ўзгаришлар қилмай туриб, хўжалик юритишнинг янги усуллари бегона тан каби итариб ташланмоқда. Ишлаб чиқариш воситаларининг, ер, фабрика ва заводларнинг ижтимоий мулклиги амалдаги иқтисодий механизмда, даромадларнинг ишлаб чиқариш натижаларига амалдаги боғлиқлигида, меҳнаткашларнинг бошқарувдаги амалий иштирокида намоён бўлиши керак.

Партия бу вазифани социалистик мулкчилик шаклларининг хилма-хиллиги йўли билан ҳал этиш мумкин деб ҳисоблайди. Мулкчиликнинг қандайдир бир-иккита «илғор» таъбир жоиз бўлса, «энг социалистик» шаклларига эмас, балки тенг ҳуқуқли барча шаклларининг бутун мажмуасига умид боғланмоқда. КПСС Марказий Комитетининг март Пленумида қишлоқ хўжалигига татбиқан айтилган бу фикр унинг доираси билангина чекланмайди ва принципиал умумиқтисодий характерга эга бўлади.

Бошқарув санъати мулкчиликнинг ва хўжалик юритишнинг муайян конкрет шароитларига мос келадиган ва энг кўп самара бера оладиган шаклини аниқлашдан иборат. Бу ўринда ҳеч қандай сийқа усулларга ва сохта тушунчаларга ўрин йўқ.

Давлат мулкчилиги доирасида уни ССР Иттифоқи ҳам, шунингдек, иттифоқдош, автоном республикалар, маҳаллий Советлар ҳам тасарруф этиши мумкин ва лозим. Хўжалик ҳисоби муносабатларини ривожлантирмай туриб, корхоналарни ўзини ўзи пул билан таъминлашга ўтказмай туриб буни амалга ошириб бўлмайди.

Ижара замирида катта имкониятлар яшириниб ётибди. 30-йилларда ижара рад этилганлиги нотўғри бўлган эди, ҳозир эса бу усул эгасизлантирилган мулкни конкрет инсон ва меҳнат коллективининг амалдаги мулкига айлантириш имкониятини бериши туфайли ўзининг юксак самарадорлигини кўрсатмоқда. Ҳар бир инсон ва меҳнат коллективи ижарани чинакам хўжалик мустақиллигининг гарови деб билаётганлиги бежиз эмас.

Қайта қуриш кооперацияга, пудратнинг, оилавий ишлаб чиқаришнинг, якка тартибдаги меҳнат фаолиятининг турли формаларига кенг йўл очди. Бу соҳадаги ҳамма иш ҳам силлиқ бораётгани йўқ. Бироқ бу шаклларнинг ривожланиши янги ҳаракатлантирувчи кучларни юзага келтираётганлиги, кўпдан-кўп ташаббусларни, яшириниб ётган имкониятларни хўжалик фойдасини кўзлаб ишга жалб этиш имконини бераётганлиги ҳозирнинг ўзидаёқ равшан.

Инсоннинг хўжайинлик ҳуқуқлари қайта тиклангач, унинг психологияси, унинг аҳвол-руҳияти, ишга муносабати ўзгармоқда, ҳалол меҳнатнинг, маҳорат ва билимдонликнинг обрў-эътибори қарор топмоқда. Тенгчилик ва тайёрга айёрликни тугатиш, ҳар сўмни амалда ишлаб топиш учун энг муҳим иқтисодий ва социал вазифани ҳал этиш йўлида ҳам қулай шарт-шароитлар вужудга келмоқда.

Бундай шароитда, чамаси даромадларнинг табақалашуви кучаяди, албатта. Социал-иқтисодий соҳада бу — ўткир муаммо. Аммо биз тенгчилик кайфиятларини бартараф қилмасак, аввалгидек бир жойда депсиниб тураверамиз. Иш ҳақининг адолатлилиги ҳақида унинг миқдорига қараб эмас, балки у малакага, ўқувга, маҳоратга, ижтимоий-фойдали натижага нақадар мос келишига қараб фикр юритмоқ керак. Даромадларни солиқ йўли билан самарали равишда тартибга солиш ҳам кераклиги равшан. Аммо бу нарса юксак унумли меҳнатдан манфаатдорликка путур етказмаслиги лозим.

Ҳамма-ҳамманинг даромадларини бараварлаштириш тўғрисидаги сафсатабозларча даъватлар социализмга ётдир. Бизнинг жамиятимиз социал адолатнинг: «Ҳар кимдан — қобилиятига яраша, ҳар кимга — меҳнатига яраша» деган ҳозирги кундаги бош принципини изчиллик билан ўтказиб, айни вақтда инсоннинг социал жиҳатдан ҳимояланиши ҳақида бундан буён ҳам ғамхўрлик қилаверади. Аҳолининг кам ҳақ оладиган группаларига, пенсионерларга, ёшларга эътиборни, айниқса, кучайтириш зарур.

Эҳтирослар жўш уришига сабаб бўлаётган яна бир масала — енгиллик ва имтиёзлар тўғрисидаги масаладир. Ўтган ўн йилликлар мобайнида халқ хўжалигининг турли поғоналарида, ҳар хил тармоқлар ва соҳаларда, корхоналар ва ташкилотларда пул тўловлари ва имтиёзлар, уй-жой, соғлиқни сақлаш, дам олиш ва бўш вақтни кўнгилли ўтказиш хизматлари билан таъминлаш тарзида қўшимча рағбатлантиришнинг кенг шохобчали системаси вужудга келган эди. Ҳозирги вақтда тўла хўжалик ҳисобига ва ўзини ўзи пул билан таъминлашга ўтиш орқали шу системанинг ривожлантирилиши рағбатлантирилмоқда. Буларнинг ҳаммасини пухта ўйлаб, тагига етмоқ керак: бу ўринда нималар оқилона ва зарур эканини, нималар социал адолатга зидлигини билиб олиш зарур.

Товар-пул муносабатларидан актив фойдаланиш йўли — иқтисодий ислоҳотнинг энг муҳим элементидир. Социализм билан бозорни бир-бирига қарама-қарши қўйишга йўл қўйиш ярамаслиги ҳақида кўп гапирилди. Революцияга қадар уларнинг бир-бири билан сиғишмаслиги тўғрисидаги тасаввур марксистлар орасида ҳукмрон эди. Владимир Ильич ҳаётининг сўнгги йилларида ёзган асарларида бу масалага ёндашув ўзгарганлиги равшан ифодалаб берилди. Бу ўзгариш социалистик назарияни ривожлантиришда жуда катта қадам бўлган эди.

Ўзига хос бозор романтизмига берилиб кетиш, гўё корхоналарга тўла мустақиллик берилса бас, ҳамма муаммолар ўз-ўзидан ҳал бўлаверади, деб ўйлаш соддалик бўлур эди, албатта. Аммо социалистик планли хўжаликда бозорсиз иш кўриш йўлидаги уринишлар ҳам маҳсулот етказиб берувчининг истеъмолчи устидан ҳукмронлигига, монополизмнинг авж олишига, бюрократик аппаратнинг қаппайиб кетишига муқаррар равишда олиб боради. Бозор — ишлаб чиқариш билан истеъмолни мувофиқлаштирадиган, самарадорликка қизиқтирадиган эпчил қурол эканини, бу қурол жуда турли социал-иқтисодий системаларга қовушиб кетиши ва уларга муваффақиятли хизмат қилиши мумкинлигини жаҳон тажрибаси ҳеч рад этиб бўлмайдиган тарзда исботлади.

Ҳозирча, афсуски, биз бозорни ва бозор ёрдамида бошқаришни ҳали ўрганиб олганимиз йўқ. Нарх белгилаш практикасида кўпгина муаммолар йиғилиб қолди. Ишлаб чиқариш воситаларининг улгуржи савдоси ҳаддан ташқари суст ривожланмоқда. Истеъмол бозори, пул муомаласи, давлат молияси ва кредити издан чиққанлиги ҳам иқтисодий вазиятни ҳаддан ташқари чигаллаштирмоқда. Қатъий барқарор пул бўлмаса иқтисодий тартибга солиш воситаларининг бутун системаси ишлай олмайди.

Ҳақ гапни айтмоқ керак. Агар биз соҳилдан тошиб кетган пул дарёсини жиловлай олмасак, яна лимитларга ва тақсимлаш воситаларига қайтиш, бинобарин эса, хўжалик ислоҳотининг муваффақиятсизликка учраши муқаррар бўлиб қолади. Ҳозир бу муаммо сиёсий тус олди. Уни ҳал этишга ёндашув ҳам сиёсий тусда бўлмоғи керак.

Молиявий аҳволни ва пул муомаласини соғломлаштириш юзасидан ишлаб чиқилган программада аҳоли учун товар ресурслари ва хизматларни кўпайтириш йўлида катта қадамлар қўйиш, чала қурилишларни қатъиян қисқартириш, бошқарув харажатларини янада камайтириш, ташқи савдо сиёсатига жиддий тузатишлар киритиш, ниҳоят, мудофаа харажатларини катта миқдорда, аммо оқилона қисқартириш кўзда тутилади.

Хўжалик турмушининг оқимини бир кунда юқоридан берилган буйруқ билан буриб юбориб бўлмайди. Масъулиятсиз кишиларгина оғизда шундай қилишлари мумкин. Аммо шуни ҳам эсда тутиш керак: бир жойда тўхтаб қолиш ва, айниқса, белгиланган йўлдан чекиниш ярамайди.

III.

Ўртоқлар! Сиёсий соҳада кенг демократик ўзгартишлар бошланди. Бу ўзгартишларни тараққиётимизнинг энг зарур эҳтиёжлари тақозо этди. Аммо бу ислоҳотнинг асосий ғоялари барибир Ленин ғояларига асосланади.

Унинг қолипчилик ва андозачиликка қарши чиқишлари, ошкораликни, давлат, жамоат турмуши ва иқтисодий турмушнинг хилма-хил шаклларини қўллаб-қувватлаганлиги социалистик плюрализм (фикрларнинг хилма-хиллиги) тўғрисидаги масалани ҳозиргидек ўртага қўйиш учун асос бўлди. Лениннинг Советлар тўла ҳокимияти, халқнинг қонунларни ишлаб чиқишда ва шу қонунларни амалга оширишда ҳал қилувчи овозга эга бўлиш, ўз вакилларини танлаб олиш, улар фаолиятининг ҳар бир қадамини билиб, текшириб туриш ҳуқуқи тўғрисидаги фикрлари — мана шу ғоялар ҳозирги сиёсий ислоҳотнинг марказида турибди.

Шу сиёсий ислоҳотни амалга ошириш давомида ҳуқуқий социалистик давлатни барпо этиш йўли қадам-ба-қадам рўёбга чиқарилмоқда, қонуннинг устунлиги қарор топтирилмоқда, инсоннинг ҳуқуқий ҳимояланиши мустаҳкамланмоқда. Жамиятнинг демократик имкониятлари тўла-тўкис намоён этилмоқда. Омманинг сиёсат билан шуғулланишидек жўшқин жараён давом этмоқда. Хилма-хил қарашлар, позицияларни, жамият турли табақаларининг манфаатларини ифодалайдиган ташкилотлар, бирлашмалар, ҳаракатлар ижтимоий турмуш мавжига қўшилмоқда.

СССР халқ депутатларининг сайлови бизни сиёсий ўзгартишларнинг янги босқичига ва ижтимоий турмушнинг янги палласига олиб кирмоқда. Бу — ислоҳотнинг биринчи натижаси ва айни вақтда уни янада чуқурлаштиришнинг қудратли омилидир.

Сайлов кампанияси граждан активлигини чинакамига барқ урдириб юборди, халқ турмушининг ва мамлакат тараққиётининг, партия ва Советлар, жамоат ташкилотлари фаолиятининг энг зарур масалалари жонкуярлик билан қизғин муҳокама қилинишига йўл очди. Биз сайлов системасини демократиялаштирганимизда, ошкоралик ва рўй-ростликни ривожлантирганимизда, айни шундай бўлишини назарда тутган эдик.

Сайлов халқнинг партиямизни кенг миқёсда қўллаб-қувватлашини намойиш этди. Депутатларнинг ҳозирги составида коммунистлар аввалги пайтлардагига, яъни ҳар бир кўрсаткич планлаштириб қўйиладиган даврлардагига қараганда анча кўп.

Бироқ сайловнинг ўз сабоқлари ҳам бор.

Партия қўллаб-қувватланганлигини ҳам, унинг айрим вакилларига ишонч билдиришдан очиқ-ойдин бош тортилганлигини ҳам айнан бир маънода — қайта қуришни янада зўр ғайрат ва самарадорлик билан олға силжитишга берилган умумхалқ накази деб, ишга халақит бераётган. замон руҳига мос келмаётган ҳамма иллатларни рад этиш деб англамоқ керак. Совет кишилари буйруқбозлик-маъмуриятчилик усулларини, меҳнаткашларнинг энг зарур эҳтиёжларига бюрократларча бағритошлик ва эътиборсизлик билан қарашни, кутиб туриш ва чалакам-чаттилик майлларини, масъулиятли қарорлардан ва собитқадам ҳаракатлардан бўйин товлаш йўлидаги уринишларни қоралашларини равшан қилиб айтдилар.

Ҳозир лавозимни автоматик тарзда эъзозлашга умид боғлаб бўлмаслигини сайлов кўрсатди. Обрў-эътиборга, ишончга амалий иш билан сазовор бўлмоқ керак. Дабдабали декларациялар билан эмас, балки одамларга яқинлик билан, уларнинг эҳтиёжлари ва манфаатларини билиш билан, ишларни амалий тарзда яхшилаш билан сазовор бўлмоқ керак.

Сайлов кампанияси сиёсий авангард бўлмиш партиянинг ўзини қайта қуриш йўли тўғрилигини тасдиқлайди. Янгиланиб бораётган жамиятда янгиланиб бораётган партия иш кўрмоғи керак. Ҳозир бунга эришилди, деб ҳеч ким даъво қилаётгани йўқ. Аммо КПССда чуқур ўзгаришлар жараёни давом этмоқда. Унинг фаолиятида, амалий жараёнларни таҳлил этиш, назария ва сиёсатни ишлаб чиқиш, жамоатчилик фикрини эътиборга олиш, унга сиёсий ва мафкуравий воситалар билан таъсир ўтказиш йўли биринчи ўринга чиқмоқда. Партия, давлат, хўжалик органларининг ва жамоат ташкилотларининг вазифаларини аниқ белгилаб бериш йўли ўтказилмоқда. Ички партиявий муносабатлар системаси, партиявий иш усули ва методлари қайта қурилиб, буйруқбозликдан ва маъмуриятчиликдан халос этилмоқда.

Партия аппарати ўзгармоқда. У янгиланди ва анча қисқартирилди. Унинг вазифалари ўзгартирилиб, сиёсий иш соҳасига кўчирилди, у тўла-тўкис сайлаб қўйилган органлар назорати остида турибди.

Қайта қуриш формациясининг одамлари партиявий иш саҳнасига тобора фаолроқ кўтарилмоқдалар. Улар меҳнат коллективларидан келмоқдалар, янги, амалий услубни олиб келмоқдалар. Бу одамлардан умидимиз катта. Уларга ёрдам ҳам бермоқ керак. Партия ҳам жамиятда, унинг ҳамма поғоналарида инсон ошкоралик ва рўй-ростлик вазиятида эски, сийқа усулларга қайрилиб қарамай, аммо бадном бўлишдан ҳам қўрқмай, комил ишонч ва масъулият билан ишлай оладиган муҳит қарор топиши учун ҳамма ишни қилмоқда. Дадиллик ва принципиалликни, мустақиллик ва ташкилотчилик талантини рўёбга чиқарадиган барқарор вазият вужудга келтирилиши лозим.

Демократиялаш жараёни — зиддиятлидир. Баъзан ошкоралик, фикрларни рўйрост изҳор этиш вазиятида қизиққонлик ва ҳис-ҳаяжон далил-исботлардан ва ақл-идрокдан ошиб кетмоқда, гуруҳбозлик худбинлиги ва жиззакилик иш манфаатларига путур етказмоқдаки, буни кўрмаслик мумкин эмас.

Баъзи регионларда кўча ва митинг демократизми тўлқинида зўравонлик усуллари, ультиматум талаблари, маънавий тазйиқ воситаси билан ҳаракат қилиш йўлидаги уринишлар тез-тез учрай бошлади. Ёшлар ва ўспиринлар салбий жараёнларга жалб этилмоқда.

Тўпланиб қолган муаммолардан бирортасини ҳам мухолифлик ва экстремизм йўли билан ҳал қилиб бўлмайди. Бу — бунёдкорлик йўли эмас, балки ўзини ўзи абгор қилиш йўлидир. Ишончсизликни, можароларни авж олдириш, одамларнинг ҳис-туйғуларини қўзғатиш йўли билан, мавжуд қийинчиликлар ва ҳозирча ҳал бўлмай турган масалаларни рўкач қилиш йўли билан олижаноб мақсадларга эришиб бўлмайди. Масъулиятсизларча ҳаракатлар билан мамлакатни социал ва сиёсий беқарорликнинг хатарли зонасига дучор қилиш мумкин. Бу эса қайта қуришга жиддий хавф солиши мумкин.

Баъзан, ўз демократиянгиз билан халқни талтайтириб юбордингиз, мана энди, бу ишнинг дардини тортаверинг, деган мулоҳазаларни эшитиш мумкин.

Бироқ ҳар бир ақли расо кишига равшанки, жамият манфаатларига зид ҳатти-ҳаракатлар учун демократия айбдор эмас, балки уни суиистеъмол қилиш айбдордир. Халқ ҳокимияти ҳар қандай бедодлик ва ўзбошимчалик билан чиқишмайди. Муносиб тартибни таъминлайдиган ва демократик тартиб-қоидаларни пишиқ-пухта ҳимоя қиладиган мустаҳкам ҳуқуқий механизмсиз ҳуқуқий давлат бўлиши мумкин эмас. Мамлакатда вужудга келтирилаётган янги демократия ва ошкоралик вазиятидан қайта қуришга қарши, бузғунчилик мақсадларида, ҳатто социализмга ва Конституцияга хилоф мақсадларда фойдаланиш йўлидаги уринишларни эътиборсиз қолдириб бўлмайди.

Қонуннинг кучига таяниб ва унга қатъий риоя этиб, ишни сиёсий воситалар билан олиб бора билмоқ, ўз ҳақлигингга одамларни ишонтирмоқ, можаролар кескинлашувига ва айниқса, улар хатарли тус олишига йўл қўймаслик керак.

Биз ҳаммамиз масъулият, вазминлик билан иш юритишга, ҳис-туйғуларга таяниб эмас, балки тиниқ ақл-идрок, умумдавлат характеридаги мулоҳазаларга асосланиб ишлашга ўрганишимиз керак.

Мамлакат оддий бўлмаган даврни бошидан кечирмоқда. Эски структураларнинг янгилари билан алмашинуви осонлик билан кўчаётгани йўқ, ижтимоий онгда мураккаб жараёнларни қўзғатмоқда. Барча ижтимоий кучлар ва структураларнинг принципиал қайта қуриш негизида жипслаштириш, бирлаштириш мана шу асосий масаладир.

Жипслаштирувчи куч бўлишдек жуда масъулиятли роль Коммунистик партия зиммасига тушди. Партия жамиятдаги турли группалар мақсадларини жамлашга, англашилмовчиликлар ва ихтилофларни бартараф этишга, биринчи ўринга шахсий манфаатларни эмас, балки умумий манфаатларни қўйишга қодирдир. Партия қайта қуришни бошлади, у қайта қуришнинг кафолати эди ва ҳозир ҳам шундай. Ҳа, мустаҳкам ғоявий ришталар билан жипслашган партия ана шундай кафолатдир. Қайта қуришга муносабат соғлом ва принципиал негиз бўлиб, партия ўз сафларини ана шу негизда мустаҳкамламоқда. Қайта қуриш иши ҳозир хоҳиш-ирода ва ҳаракатлар бирлигига, коммунистларнинг юксак уюшқоқлиги ва интизомига илгаригига нисбатан кўпроқ жуда маҳтал бўлиб турибди.

Жамиятимизни бўлиб юбориш йўлидаги ҳар қандай уринишларни КПСС, амалий мулоқотни, барча соғлом кучларнинг ҳамкорлигини йўлга қўйишни қарама-қарши қилиб қўймоқда. Партия ички мунозараларга ҳам, барча ташкилотлар ва партиясиз омма билан ҳар қандай ижтимоий аҳамиятга молик масалаларни муҳокама қилишга ҳам тайёрдир. КПСС чин ҳақиқат ўз қўлимда, деб ҳисоблаётгани йўқ. Аммо коммунистлар ҳимоя қилишга арзийдиган қадриятлар борлигини ва уларни, албатта, ҳимоя қилиш лозимлигини яхши биладилар. Бу — бизнинг социалистик қадриятларимиздир, бу — биз танлаб олган социалистик йўлдир, бу — социал адолат ғояларига садоқатдир ва барча совет кишилари учун яхшироқ яшашни таъминлашдир, қайта қуриш йўлидан қатъият билан боришдир.

Жипслашиш омили миллатлараро муносабатларга ҳозир хос бўлиб турган жараёнлар муносабати билан, айниқса, долзарбдир. В. И. Ленин миллатлараро муносабатларга диққат-эътибор ва вазминлик билан муносабатда бўлгани маълум. Ленин, қийинчилик билан бўлса-да, тенг ҳуқуқли республикалар федерацияси ғоясини қаттиқ туриб ҳимоя қилди, Сталиннинг «автономлаштириш» концепциясини қатъян рад этди. Ленинча принциплар кўпмиллатли давлатимизнинг, мамлакатимиздаги миллатлар ва элатлар ўртасида янги муносабатларнинг қарор топишида жуда катта роль ўйнади. Аммо кейинчалик миллий сиёсатда жиддий бузилишлар ва айнишлар юз берди. Бу бузилишлар ва айнишларни бартараф этар эканмиз, биз, ҳаммамиз бош социалистик хазинамиз — тенг ҳуқуқли совет халқлари дўстлиги ва бирлигини елга совурмаслик учун ленинча донолик ва ғамхўрлик билан ҳаракат қилишимиз лозим.

Ҳозир миллий сиёсатнинг замонавий концепциясини қабул қиладиган Марказий Комитет Пленумига тайёргарлик кўрилмоқда. Мамлакатдаги барча миллатлар ва элатларнинг манфаатларини мустақиллик, масъулият ва интернационал ўзаро ёрдам принциплари асосида уйғунлаштириш бу сиёсатнинг моҳиятидир.

Республикаларнинг тўлақонли иқтисодий, давлат-ҳуқуқий, маданий турмуши учун реал шарт-шароитлар яратишга, автономиялар статусини мустаҳкамлашга, миллий районлар, қишлоқ ва посёлка Советлари тузиб, майда миллатларнинг ҳуқуқларини амалга оширишга, барча миллатларга мансуб совет гражданларининг ҳуқуқлари ва эркинликларини таъминлашга катта аҳамият берилади.

Партия шунга аминки, қайта қуришсиз миллатлараро муносабатларнинг мураккаб муаммоларини ҳал этиб бўлмайди. Аммо, қайта қуришни ҳам совет халқларининг ҳамкорлигисиз, ҳамжиҳатлигисиз, бирлигисиз амалга ошириб бўлмайди. Бир миллат иккинчисига қарама-қарши қилиб қўйилмаслиги, бошқа халқларга зиён етказиб, миллий имтиёзлар олиш мақсади кўзда тутилмаслиги зарурлиги муҳимдир. Биз миллий ҳис-туйғулар ва миллий ифтихорни қатъият билан маъқуллаймиз. Биз, миллий мумтозлик ва нифоқни қоралаймиз. Кўпмиллатлиликни социалистик давлат куч-қудратининг манбаига, мамлакатдаги ҳар бир миллат ва элат фаровонлиги ва ҳар томонлама камол топишининг манбаига айлантириш бизнинг ҳозирги кунги ва келажак олдидаги муштарак бурчимиздир.

IV.

Ўртоқлар! Ленин «тўла равишда социалистик мамлакат» бўлиш учун маданиятни жуда ошириш керак, деб ҳисоблар эди.

Маданият ҳақидаги ленинча тушунча чинакам кенг қамровли, теран ахлоқий ва инсонпарвар тушунчадир. Бу тушунча инсоннинг оламга, жамиятга ва ўз-ўзига хилма-хил муносабатларини қамраб олади: алифбени ўрганишдан тортиб табиатни, тарих ёдгорликларини авайлаб-асрашгача, жуда юксак маънавий қадриятлардан баҳраманд бўлишгача, ахлоқнинг оддий нормаларига риоя этишдан тортиб, сиёсий маданиятни, меҳнат ва турмушни, фан ва техниканинг энг замонавий ютуқларини илғор даражада ташкил этишгача — буларнинг ҳаммаси ана шу муносабатлар доирасига киради.

Ана шу талабчан мезонларни мамлакатимиз маданий ютуқларига қиёс этар эканмиз, бу соҳадаги тараққиётимиз якунларига ҳам реалистик баҳо беришимиз керак. Тўғри, Совет ҳокимияти йилларида жамиятнинг таълим даражаси кескин кўтарилди, СССР бадиий ижодкорликда катта муваффақиятларга эришган, қудратли илмий потенциалга эга бўлган мамлакатга айланди. Лекин, дангал айтадиган бўлсак, анчагина имкониятларни қўлдан чиқардик, ҳатто бу имкониятлардан маҳрум бўлдик.

Бунинг боиси — маданиятга «қолдиқ» принципига кўра сарф-харажат қилинганидадир. Бунинг боиси шундаки, Ленин ибораси билан айтганимизда, «шунчаки бир андазага, бир қолипга солиб бараварлаш, озчиликни кўпчиликка бўйсундириш ҳаммадан қийин» бўлган маънавий фаолият соҳасида худди ўша маъмурий методлар амал қилаверди. Оқибатда эса маданий ҳаёт бойликларига путур етди. Бу бойликлар ўрта-миёна бўлиб қашшоқлашди, уларнинг ўтмиш мероси ва умумжаҳон анъаналари билан алоқалари узилди.

Ҳозир партия буйруқбозлик методларидан, маданиятда нима яхши-ю нима ёмонлиги хусусида, санъатда нимани ва қандай қилиб тасвирлаш жоиз-у, нимани ва қандай қилиб тасвирлаш жоиз эмаслиги хусусида субъектив, баъзан эса оми тасаввурларни тиқиштиришга қатъиян барҳам бермоқда.

Партия жамият маънавий ҳаётидаги ўзининг фаол ролини ахборотнинг имкони борича тўлалиги, далил-исботларнинг ишончлилиги, бир томонлама баҳолар ва мулоҳазаларнинг танқид йўли билан бартараф этилиши, қунт билан тушунтириш ва ишонтириш билан рўёбга чиқаришга интилмоқда. Жамиятнинг бебаҳо бойлиги, жамият тараққиётининг қудратли ҳаракатга келтирувчи кучи сифатида истеъдодларга, интеллектуал меҳнат кишиларига ленинча ёндашув абадий аҳамиятга эгадир. КПСС санъат ва адабиётда, фан ва техникада, маданият ва маорифда бу ёндашувни изчиллик билан ўтказаверади.

Партиянинг бутун идеология ишида жиддий ўзгаришлар, теран қайта қуриш бўлиши лозим. Маъмурий-буйруқбозлик системаси билан биргаликда идеология фаолиятини фақат қабул қилинган қарорларни «таъминлаш» воситалари деб тушуниш ҳам ўтмиш бўлиб қолмоқда, ўшанда вазифа, аслида, бир қолипда фикрлашни ўтказишдан, буйруқнинг юқоридан пастга ўтишига ёрдам беришдан иборат бўлиб қолган эди.

Ошкоралик шароитида экономика, социал равнақ, фан-техника тараққиётидаги бирон-бир жиддий тадбир жамоатчилик фикрини ҳисобга олмай, айниқса, унга зид тарзда рўёбга чиқмайди. Турмуш бу ҳақда ҳар куни эслатиб турибди. Бу ўринда экология, нарх белгилаш ислоҳоти, кооператив ҳаракатни ривожлантириш масалалари хусусидаги ва албатта, сайлов кампанияси бобидаги тажриба ҳақида жамоатчилик жўш уриб, айтиш керакки, жўяли бонг урганини айтиб ўтиш кифоя. Бундан сабоқ чиқариб олмаслик — етилган масалаларнинг ҳал қилинишини аввал бошданоқ қийинлаштириш демакдир.

Бундан қандай хулоса чиқади?

Бу сабоқ шундан иборатки, у бизнинг олға қараб ташланган ҳар бир одимимизни илмий жиҳатдан синчиклаб асослашни ҳам, қулай маънавий-психологик муҳитни вужудга келтириб, шу муҳитга таянишни ҳам тақозо этади. Шундай қилиб, тушунтириш ва ишонтириш, жамоатчилик фикрини қозониш, ижтимоий жараёнларни бошқариш билан узвий тарзда боғланади, мазкур бошқарувнинг асосий омилларидан бирига айланади.

Бугунги кунда ошкора фикр-мулоҳаза юритадиган, ижодий мафкуравий иш, одамларга қаратилган идеология иши зарур. Юқоридан бўладиган буйруқбозлик ўрнини халқнинг фикрини, унинг коллектив ақл-идрокини акс эттирадиган ахборот оқимини ҳам қамраб олаётган алоқалар олмоқда. Ўтмишда одат тусига кирган монолог ўрнини кенг кўламдаги ижтимоий мулоқот эгалламоқда. У ёки бу сийқаси чиққан тадбирлар эмас, фикрларнинг хилма-хиллиги шароитида одамлар билан ошкора сўзлашувда қатнашиш, партия позициясини принципиаллик билан тушунтириш ва бу позицияни ўтказиш — эндиликда булар ғоявий-тарбиявий ишнинг, партия тарғиботининг мазмуни бўлиб қолмоқда.

Бу борада жамоатчилик фикрининг минбари ва уни баён этиш ва шакллантириш воситаси сифатида матбуот, телевидение ва радио

(Давоми учинчи бетда).

ЛЕНИНИЗМ ВА ҚАЙТА ҚУРИШ: РЕАЛИЗМ ВА ИЖОДКОРЛИК УЧУН

(Давоми. Боши биринчи ва иккинчи бетларда).

алоҳида ўрин тутади. XIX партия конференцияси танқид ва ошкоралик зоналарини кенгайтириш, қайта қуриш ғоялари ва принципларини қарор топтиришда матбуотнинг фаолиятига юксак баҳо берди. Айни вақтда, конференция оммавий ахборот воситалари ишида бирон-бир оғишларга, чин ҳақиқатни даъво қилишларга ва айниқса, бир томонлама мойилликларга ва гуруҳбозлик худбинлиги кўринишларига йўл қўйиб бўлмаслигини таъкидлади, қайта қуришнинг амалий жараёнларида яна ҳам фаолроқ иштирок этиш вазифасини қўйди.

Ленин «Сўз ҳам иш эканлигини» қайта-қайта такрорлашни яхши кўрар эди. Ошкоралик вазияти ана шу мулоҳазанинг теран мазмунини яна ҳам яққол кўрсатди. Оғзаки сўз ва матбуот сўзининг ижтимоий акс-садоси нечоғлик катта бўлса, бу ўринда гап бизнинг жўн бўлмаган тарихимиз ҳақида борадими ёки бугунги куннинг долзарб муаммолари ҳақида борадими — бу сўз шу қадар аниқроқ ва шу қадар асосланганроқ бўлиши лозим. Бундай шароитда журналист, публицист, муҳаррирнинг гражданлик позицияси ва масъулияти принципиал аҳамият касб этади.

В. И. Ленин даврида бўлганидек, бугунги кунда ҳам ишимизнинг муваффақияти жамият ўз олдига қўяётган мақсадларни, социализм идеалларини янгилай оладиган ва миллион-миллион кишиларни илҳомлантира оладиган мақсадларни назарий жиҳатдан теран кўра билишга кўп жиҳатдан боғлиқдир.

Худди шунинг учун ҳам партия йигирманчи аср охири ва йигирма биринчи аср бошланишидаги реалликларга жавоб бера оладиган социализмнинг ҳозирги концепциясини ишлаб чиқиш вазифасини илгари сурди. Бу ўринда гап қандайдир янги терминлар ва таърифлар топишда, қайси маррага, қачон ва ким билан келишимизни ёзиб қўйишда эмас, бу ўринда гап социализмнинг назарий муаммоларини идрок этишда олдинга силжишда, иқтисодий, сиёсий ва социал ўзгаришларга оид йирик, истиқболга мўлжалланган ғоялар бисотига эга бўлишдадир.

Партия ана шу жуда катта миқёсдаги мураккаб ишга киришди. Бунинг дастлабки натижалари, партия XXVII съездида, XIX партия конференциясида, сўнгги вақтдаги ҳужжатларда акс этди.

Лениннинг назарий мероси қайта идрок этилмоқда ва у яна ҳам теранроқ тарзда ижодий ўзлаштирилмоқда. Энди биз йигирманчи йилларнинг охири ва ўттизинчи йилларда таркиб топган таълимотни яхшироқ тушуниб олдик, бу таълимот ўша пайтда вужудга келаётган маъмурий-буйруқбозлик системасига идеологик жиҳатдан хизмат қилиши лозим эди. Мазкур таълимот ташқи жиҳатдан марксча-ленинча терминология билан ўралган бўлса ҳам, аслида ижодий марксизмдан, ленинизмдан чекиниш эди.

Социализмнинг ленинча концепциясига мурожаат қилиш, бу албатта, шу концепцияга жўнгина қайтишни англатмайди, албатта. Бу жуда ҳам мураккаб юмуш бўлмас эди. Бу ўринда энг муҳими замонавий шарт-шароитлар, замонавий тажриба ва замонавий вазифалар нуқтаи назаридан ленинча ғояларни идрок этишдир.

Назарий фикрнинг мамлакатда амалга оширилаётган теран ўзгаришлар практикаси билан жуда мустаҳкам алоқаси, юзага келаётган тенденциялар ва жараёнларнинг таҳлили ва идрок этилиши жуда зарурдир. Бунинг устига ана шу тенденциялар ва жараёнлар зиддиятли кечмоқда, курашда, консерватив кучлар ва анъаналарни бартараф этиб, сабрсизлик билан олдинга ўтиб кетишга уринишларни бартараф этиб, содир бўлмоқда.

Социализм тўғрисидаги ҳозирги тасаввурлар унинг идеалларини бошқа социалистик мамлакатлар тажрибаси билан таққослашни талаб қилмоқда. Социалистик қурилиш формалари, усуллари ва методларининг хилма-хиллигига шубҳа билан қараладиган вақтлар, социализмнинг фақат бир моделигина тўғри, деб ҳисобланадиган вақтлар ўтиб кетди. Эндиликда шу нарса равшанки, бундай хилма-хиллик социализмни бойитади, унинг ҳаётийлигини, социалистик йўлнинг универсаллигини намойиш этади.

Ниҳоят, социалистик истиқбол ишлаб чиқилаётганлигида дунёнинг носоциалистик қисми тажрибасидан ҳам юз ўгириш мумкин эмас. Ленин ибораси билан айтганимизда, социализм цивилизациянинг қонуний босқичику, ахир. У инсоният тараққиёти мобайнида орттирилган барча яхши нарсаларни мерос қилиб олади. Фан-техника соҳасидагина эмас, иқтисодий ва социал муаммоларни ҳал этиш, демократия формаларини ва жамиятни сиёсий жиҳатдан ташкил этишни ривожлантириш борасидаги энг яхши нарсаларни ҳам мерос қилиб олади.

Пировардида, социализм ҳар жиҳатдан яна ҳам юқорироқ тузум бўлиши керак. У ўзининг бирорта мезонларида ҳам бошқа ижтимоий система билан таққосланганида ютқизиб қўймаслиги керак. Келажак лойиҳаларига социал қолоқликни ва ҳаётнинг ўзи рад этган чекланган тасаввурларни асос қилиб олиш мумкин эмас.

Бизнинг ҳозирги замонда истиқболни кўра билишимиз асосий ғоя-социализмнинг инсонпарварлик моҳияти ғояси билан, унинг демократия билан уйғунлашуви ғояси билан йўғрилгандир, келажак жамиятда одамнинг қадр-қимматини жуда юксакликка кўтариш ғояси билан йўғрилгандир. Социализм — меҳнат аҳлининг жамияти бўлиб, у меҳнат аҳлига хизмат қилади.

Қайта қуриш ҳам худди ана шу асосий мақсадни кўзлаб амалга оширилмоқда.

V

Ўртоқлар! Партиянинг мамлакатимизда социализмни янгилаш юзасидан ишлаб чиққан стратегияси янги сиёсий тафаккур, ҳозирги дунё реалликларини чуқур идрок этиш билан узвий боғлиқдир. Инсоният тарихий тақдири муштараклигини тан олиш, зиддиятли, лекин бир-бирига боғлиқ бўлган жаҳон ҳамжамиятимиз яхлитлиги ортиб бораётганлиги, умумбашарий қадриятларнинг устунлиги ва аввало Ер юзида тинчликни сақлаб қолиш, ядро фалокатининг олдини олиш ана шу реалликларнинг ўзагидир.

Тўғри, янги сиёсий тафаккур — давримизнинг самарасидир, лекин бу соҳадаги кўп ёндашувлар ва ғоялар ҳам В. И. Ленинга тааллуқлидир.

Айни Ленин 1920 йилнинг охирига келиб, ўша вақтда сиёсий ва назарий ғояларимизда устун бўлиб турган, планета жаҳон пролетар революцияси бўсағасида турибди, деган тасаввурдан қатъий воз кечди. Шафқатсиз реализм уни тинч-тотув яшаш ғоясига олиб келди. Бунинг устига у тинч-тотув яшашни «фақат нафасни ростлаб олиш имконияти эмас, ундан ҳам жиддийроқ нарса» — тараққиётнинг «янги бир даври» деб қаради. Тинч-тотув яшашни дастлабки сиёсий соҳадан давримизнинг теран жараёнлари соҳасига олиб ўтиш ғояси кейинчалик Ленин олға сурган НЭП концепцияси билан узвий боғлиқдир.

Ленин бу янги даврни икки системанинг савдо-сотиқ ривожланадиган, концессиялар барпо этиладиган, алмашадиган валюта жорий этиладиган, жаҳоншумул муаммолар, масалан, жаҳон алоқа йўлларини интернационаллаштириш муаммолари биргаликда ҳал қилинадиган фаол ўзаро муносабатлар, деб тушунди. У қуролли кучларни қисқартириш программасини олға сурди ва Ғарб давлатлари Генуяда бу программани рад этганларига қарамай, армиянинг жанговар ўзагини сақлаб қолиш ва такомиллаштириш билан бир вақтда қуролли кучларни бир томонлама қисқартиришга қаратилган тадбирларни қўллаб-қувватлади.

Афсуски, 30-40-йиллардаги бузилишлар, ғарбнинг мамлакатимизга душманлик муносабати шароитида икки системанинг тинч-тотув яшаши тўғрисида қарама-қарши тасаввурлар устун келди. Натижада социализм «ўз қобиғига ўралаша» бошлади, мустақил хўжалик юритишга, бошқа мамлакатлар билан алоқаларни чеклашга ўта бошлади.

Ҳатто иккинчи жаҳон урушидан сўнг бир қанча социалистик давлатлар халқаро майдонга чиққан даврда ҳам социализмни бошқа — империалистик «лагер»га қарама-қарши турувчи «лагерь», деб ҳисоблаб келинди. Барча объектив сабабларга — социализмга «совуқ уруш» тиқиштирилганига қарамай, дунёни бир-бирига душман икки монолит, деб ҳисоблаш мухолифлик тенденцияларини мустаҳкамлади. Кейинчалик урушнинг муқаррарлиги тўғрисидаги ғоя четга улоқтирилгандан кейин ҳам тинч-тотув яшаш тарихан қисқа муддатли, деган тасаввур устун бўлиб келди.

Ҳозир биз тинч-тотув яшашни асосли жараён деб ҳисоблаймиз, унинг шажараси чегараларини илғаб олиш қийин. Икки системадан қайси бири илғор ва ҳаётий кучга эга эканлигини тарихнинг ўзи ҳал қилади. Биз социализмнинг имкониятлари ва истиқболларига ишонамиз.

Икки хил системанинг узоқ муддат ёнма-ён яшашида менимча ўз мантиқи, ўз қонунияти бор. Мураккаб ўзаро алоқалар давомида мусобақа бормоқда, улардан ҳар бирининг энг муҳим қадриятлари ўзаро синовдан ўтмоқда, фақат ўз муаммоларинигина эмас, шу билан бирга кўпроқ даражада умумбашарий муаммоларни ҳам ҳал этиш қобилияти намоён бўлмоқда. Бу мусобақа социализмнинг тараққиётини ўзига хос равишда рағбатлантирмоқда: У ўз афзаллигини исботлаб бериши лозим ва айни вақтда олдинги ижтимоий формация тажрибасидан энг қимматли жиҳатларни ўзлаштириш имкониятига эга бўлади.

Ана шу кенг миқёсли ўзгаришлар жиҳатидан қараганда халқаро ишларда идеологиянинг роли тўғрисидаги масала кўп жиҳатдан янгича қўйилмоқда. Бир томондан, давлатлараро муносабатларни идеология соҳасидаги мунозаралардан холи қилиш лозим: ядро даврида дунё жуда нозик бўлиб қолди, идеология соҳасидаги келишмовчиликларни давлатлар диний урушлар қабилида ҳал қилмасликлари лозим. Иккинчи томондан, ҳарбий омил нисбатан бўшашган шароитда, далиллар кучи куч далилларидан салмоқлироқ бўлиб қолаётган пайтда ижтимоий турмушнинг мафкуравий жараёнлари интенсивлашмоқда. Фан-техника революцияси — ахборот асрининг бошланганлиги ҳар бир кишига Ер юзида бўлаётган барча воқеаларни билиш, кўриб туриш, бошдан кечириш имконини бермоқда.

Биз ўз эътиқодлари ва қадриятларини сақлаб қолган ҳолда мафкуравий мунозараларда амалий асосларни қидириш биринчи ўринга чиқиши, муайян этикага риоя қилиниши тарафдоримиз. Биз ҳар ким ўзини айбсиз, деб санашидан воз кечиши, бошқа томонни барча ёвузликлар сабабчиси деб қарашга уринишлардан воз кечиш тарафдоримиз. Биз мафкуравий урушдан воз кечиш тарафдоримиз, бундай урушда ютуқ хомхаёлдир, ўзаро ишонч учун, бинобарин, тинчлик учун хатар — реалдир. Бу албатта **бизнинг** дунёни тасаввур этишимиз, **бизнинг** сиёсий фалсафамиз, **бизнинг** давлатимиз ташқи сиёсий фаолиятининг негизидир.

Ғарбда ҳамма ҳам бизнинг бундай қарашларимизни тушуняпти ва айниқса бунга қўшиляпти, дея олмаймиз. Бир қанча мамлакатларда дунёга «эскича» кўз билан, мухолифлик ва ҳарбий-сиёсий қарама-қарши туриш нуқтаи-назаридан қараётган нуфузли доиралар мавжуд. Баъзи бировлар совет ташаббусларига шубҳа билан қарамоқдалар. Баъзи бировлар СССРда ишлар қандай бораркин, деб кутиб турипшибди, бизда қандай кучлар устун келаркин, деб фол очишмоқда. Қайта қуриш ва янгича тафаккурни ғарб учун деярли хавф деб ҳисоблаётган, уларни сохталаштириб кўрсатишга уринаётган, бизнинг у ёки бу муаммоларимиз муносабати билан хурсанд бўлаётган, юз бераётган қийинчиликлар ва зиддиятларни бўрттириб кўрсатишга ҳаракат қилаётган одамлар ҳам бор. Буларнинг ҳаммасини ҳисобга олмаслик мумкин эмас.

Лекин, чамаси, энг муҳими шундаки, қайта қуриш, янги сиёсий тафаккур, СССРнинг актив сиёсий фаолияти дунёда жуда катта қизиқиш уйғотмоқда. Улар реакцион кучлар тарғиб этиб келаётган мамлакатимиз тўғрисидаги тасаввурларни ва ўтмиш андозаларини супуриб ташламоқда, социализмнинг обрў-эътибори ўсишига кўмаклашмоқда, коммунистик ҳаракатга, тинчлик, илғор социал орзу-умидлар учун курашда бошқа тараққийпарвар кучларга янги омиллар бахш этмоқда.

Халқаро муносабатларда иқлим ўзгаряпти, тобора қулай бўлиб бормоқда. Ҳатто бошқа мамлакатлар билан муносабатларимизда юз бераётган ўзгаришларнинг қисқача рўйхати ҳам ана шундан далолат беряпти. Биринчи марта ядросиз дунё сари реал қадам қўйилди. Шарқ билан Ғарб ўртасидаги ҳамжиҳатлик ва ишонч кенгаймоқда.

Умумевропа жараёни, «Умумевропа хонадони» концепциясини амалга ошириш янги даражага кўтарилди. Биринчи марта Атлантикадан Уралгача қуролли кучлар ва қурол-яроғларни қисқартириш тўғрисида музокара бошланди. Иқтисодий алоқалар кучайиб бормоқда, маданий айирбошлаш, одамларнинг мулоқотлари, «гуманитар соҳадаги ҳамкорлик» тушунчасига кирадиган ҳамма нарса янги кўламларга чиқмоқда.

Совет-Америка мулоқотини янада ривожлантириш учун шарт-шароитлар мавжуд. Бу соҳада гап шерикларимизда қолган.

Совет солдатлари Афғонистондан уйларига қайтишди. Бу — соғлом фикр ғалабасидир, бутун совет халқи ҳис-туйғуларининг ифодасидир.

Мамлакатимиз тарихида, ҳатто яқин вақтларда бошқа мамлакатлар билан муносабатлар яхшиланган, хавфсизлик соҳасида муҳим шартномалар тузилган даврлар олдин ҳам бўлган. Бироқ ҳозир бундай жараён ғоят чуқур асосда ўтмоқда, деб қайд этиш учун ҳамма асослар бор. Кўп йиллар давомида биринчи марта СССРнинг хавфсизлиги мудофаа учун харажатларни кўпайтириш ҳисобига мустаҳкамланаётгани йўқ. Аксинча, мудофаа қобилиятини оқилона, етарли даражада сақлаб туриш принципига асосланиб совет давлати қўшинлар ва қурол-яроғларни бир томонлама қисқартиришни эълон қилди, мудофаа корхоналарининг бир қисмини граждан эҳтиёжлари учун маҳсулот ишлаб чиқаришга ўтказишга киришди.

Инсониятнинг тинч келажагини таъминлайдиган, умумбашарий консенсус — ахилликка асосланган янги жаҳон тартибини барпо этадиган асосий муаммоларни ҳал қилиш ҳозирча олдинда турибди, албатта. Аммо Совет Иттифоқи халқаро муносабатларни тубдан соғломлаштириш учун бундан буён ҳам ҳамма ишни қилаверади.

* * *

Ўртоқлар! Лениннинг сўнгги сўзлари эшитилган, Лениннинг сўнгги сатрлари ёзилган даврдан бизни олтмиш беш йил ажратиб турибди. Аммо ана шу йилларга нисбатан ҳозир бизга Ленин ҳар қачонгидан ҳам яқинроқ бўлиб қолди. Ватанимиз ва жаҳон тарихининг ҳозирги бурилиш босқичида биз унинг ғояларига қайта-қайта мурожаат қилмоқдамиз, улардаги энг қимматли жиҳатларни, инсонпарварлик мазмунини гўё қайтадан идрок этмоқдамиз.

Инсон тузумга эмас, балки тузум инсонга хизмат қилиши керак. М. С. Горбачев айтган бу формула ҳаётимизнинг нормасига айланиши учун кўп иш қилиш: маъмурий-буйруқбозлик билан бошқаришдан узил-кесил қутулиб, иқтисодий ва сиёсий системаларни тубдан ислоҳ қилиш, чуқур ва ҳар томонлама демократиялаш, ижтимоий мулкдан, сиёсий ҳокимиятдан ва маънавий қадриятлардан шахснинг бегоналашганлигини бартараф этиш, одамларда мамлакатнинг ҳақиқий хўжайини туйғусини қайтадан тиклаш лозим бўлади.

Бу қийин йўл, лекин айни шу йўлгина социал, иқтисодий ва маънавий тараққиётнинг юксак даражасига олиб боради. Давр тақозосига бирдан-бир тўғри жавоб бўлган қайта қуриш революциямизнинг идеалларига, Лениннинг социализм тўғрисидаги тасаввурларига тўла мос келади.

Совет халқининг танлаб олган бу йўли XXI асрга қадам қўйиш арафасида турган цивилизацияга муносибдир. **(Давомли қарсаклар).**

МУЪТАБАР ДАРГОҲДА

ИФТИХОР

Доҳий туғилган кун арафасида Ленин марказий музейининг Тошкент филиали файзли, гавжум. Зиёратчилар оқими бирор дақиқа бўлса ҳам узилмаётир. Бу муборак кун бир қатор мактабларнинг ўқувчиларига айниқса қувончли бўлди. Улар анъанага кўра бу ерда В. И. Ленин номидаги Бутуниттифоқ пионерлар ташкилоти аъзолигига қабул қилинадилар.

Ҳозир турмушимизда бораётган қайта қуриш музей фаолиятига ва унинг экспонатларига ҳам ўзгартишлар киритди. Шахсга сиғиниш йиллари қурбонлари — Коммунистик партия ва давлатимизнинг атоқли арбоблари номлари ва суратлари музейдан муносиб ўрин эгаллади. Г. Е. Зиновьев, Л. Б. Каменев, Г. Ч. Сокольников, Н. И. Бухарин, А. И. Риков — булар доҳий В. И. Лениннинг нуроний сиймосини кўрган, унинг оташин сўзларини кўплаб эшитган, революциянинг алангали йилларида доҳий топшириқларини бажарган чинакам сафдошлар эдилар. Фикримизнинг яна бир далили музейнинг кино залида намоён: бу ерда яқиндагина Москвадан олиб келинган ҳужжатли картина — «Ленинни эслаб» намойиш қилинмоқда. Ундаги кўпгина кадрлар томошабинлар диққатига биринчи марта ҳавола этилмоқда. Картинани «Центрнаучфильм» студияси усталари тайёрлашган.

Доҳий туғилган кун муносабати билан бу ерда очилган «Ленинномa» тасвирий санъат кўргазмаси ҳам зиёратчилар билан гавжум. Ўзбекистон мўйқалам усталари пролетариат доҳийсининг илҳомбахш сиймосини маҳорат билан акс эттирганлар. Рассомлардан Самиғ Абдуллаевнинг «Ленин Разливда», Н. Қўзибоевнинг «Ленин Горкада», Лутфулла Абдуллаевнинг «Туркистонлик аёллар Ленин ва Крупская ҳузурида» рангтасвир асарлари мазмундорлиги билан диққатни жалб этади. Ўзбек ҳайкалтароши А. Шоймуродов ишлаган доҳий ҳайкали Афғонистон пойтахти Қобулда ўрнатилган. Бу асарларнинг эскизи ҳам кўргазмадан жой олган. Бундан ташқари тошкентлик пенсионер-ҳаваскорлар Ш. Ҳафизов, К. Мирзараҳимовларнинг ҳам доҳий сиймосини акс эттирувчи ҳайкаллари намойишга қўйилган.

Бундан ўн тўққиз йил муқаддам — В. И. Ленин туғилган куннинг 100 йиллиги арафасида очилган бу даргоҳни ҳозиргача зиёрат қилган кишиларнинг умумий сони ўн миллионга яқинлашиб бормоқда.

А. ПУЛАТОВ.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумида

20 апрель куни Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг мажлиси бўлди.

Мажлисда Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раиси Ғ. Ҳ. Қодировнинг ўн биринчи чақириқ Ўзбекистон ССР Олий Советининг депутатларига сайловчилар берган наказларни бажариш юзасидан ҳукумат олиб борган ишлар тўғрисидаги ахбороти муҳокама қилинди.

Республика министрликлари ва идоралари, халқ депутатлари Советлари, уларнинг ижроия комитетлари сайловчилар наказларини бажариш юзасидан конкрет тадбирларни амалга оширганликлари қайд этилди. Гражданларнинг эҳтиёжларини қондириш билан бевосита боғлиқ бўлган бир қанча йирик социал-иқтисодий масалалар ҳал қилинди.

Айни вақтда кўпгина совет ва хўжалик органларининг наказларни бажариш билан боғлиқ ишлари даражаси қайта қуриш талабларига жавоб бермайди. Сусткашлик ва расмиятчиликка йўл қўйилмоқда, наказларда кўтарилган масалаларни ҳал этиш асоссиз равишда чўзиб юборилмоқда. Зарур ресурсларни ажратиш кечиктирилмоқда. Бу йўналишда республика Уй-жой-коммунал хўжалиги министрлиги қониқарсиз ишламоқда. Унинг системасида ҳали бирорта ҳам наказ бажарилмаган. Қашқадарё, Наманган, Сурхондарё, Тошкент, Фарғона ва Хоразм область Советлари сайловчиларнинг топшириқлари бажарилиши учун имкониятларни қидириб топмаяптилар, бу топшириқларнинг бажарилиши устидан суст назорат ўрнатилган.

Президиум республика министрликлари, идоралари, халқ депутатлари Советлари ижроия комитетларининг бу муҳим участкадаги ташкилотчилик ишлари паст даражада эканлигини таъкидлади ва Ўзбекистон ССР Министрлар Совети зиммасига Ўзбекистон ССР Олий Совети депутатларига сайловчилар берган наказларнинг сўзсиз бажарилиши учун конкрет амалий чоралар кўриш, мавжуд камчиликларни бартараф этиш, ижрочи ва фармойиш берувчи органларнинг мазкур иш учун масъулиятини ошириш вазифасини юклади.

Ўзбекистон ССР Олий Совети доимий комиссияларининг эътибори министрликлар ва идоралар, халқ депутатлари Советлари ижроия комитетларининг наказларни бажариш хусусидаги фаолияти устидан назоратни кучайтириш зарурлигига қаратилди.

Ўзбекистон ССР Олий Советининг саноат, фан ва техника ҳамда агросаноат комплекси доимий комиссияларининг пахта селекцияси ва уруғчилигини яхшилаш ҳамда мамлакат саноатини юқори сифатли тола билан таъминлаш борасидаги таклифлари кўриб чиқилди. Ана шу масала юзасидан Ўзбекистон ССР Олий Совети агросаноат комплекси комиссиясининг раиси Т. Ҳ. Собитов ахборот берди.

Республика Давлат агросаноат комитетининг селекция ва уруғчиликка раҳбарлик қилиш ишларидаги жиддий камчиликлар пахта ҳосилдорлиги камайишининг, пахта толаси сифати ёмонлашишининг, бирқанча пахта экувчи хўжаликлар, пахтани қайта ишловчи ва енгил саноат корхоналари катта зарар кўраётганлигининг, пахта толаси ташқи бозорда рақобат қобилиятини йўқотганлигининг асосий сабабларидан бирига айланганлиги қайд этилди.

Президиум доимий комиссияларнинг пахта селекцияси ва уруғчилиги ҳамда тўқимачилик саноати талабларига жавоб берадиган толаси сифатли бўлган янги серҳосил навларни яратиш соҳасидаги ишларни қатъиян қайта қуришга қаратилган таклифларини маъқуллади. Давлат агросаноат комитети, республика Фанлар академияси, ВАСХНИЛ Ўрта Осиё бўлими, Қорақалпоғистон АССР Министрлар Совети ва область Советлари ижроия комитетларига конкрет топшириқлар берилди.

Республика халқ депутатлари маҳаллий Советларининг, министрликлар ва идораларнинг Ўзбекистон ССРда яшовчи миллатларнинг маданий эҳтиёжларини қондириш юзасидан олиб бораётган ишлари муҳокама қилинди. Ўзбекистон ССР Олий Советининг миллатлараро муносабатлар ва интернационал тарбия масалалари комиссиясининг раиси Э. Ю. Юсупов шу масала юзасидан ахборот берди. Мазкур масала юзасидан қабул қилинган қарор матбуотда эълон қилинади.

Президиум Ўзбекистон ССР Олий Совети қонун лойиҳалари тайёрлаш комиссиясига миллатлараро муносабатлар ва интернационал тарбия масалалари, халқ таълими ва маданият комиссиялари билан биргаликда тушган таклифлар асосида миллий-рус икки тиллилигини, Ўзбекистонда яшовчи СССР бошқа халқлари тилларини эркин ривожлантириш ҳамда ундан тенг ҳуқуқли фойдаланишни таъминлаган ҳолда ўзбек тилига давлат статусини бериш тўғрисидаги Ўзбекистон ССРнинг Қонун лойиҳасини ишлаб чиқишни ва уни кейинчалик эълон қилиш ҳамда умумхалқ муҳокамасига қўйиш учун Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумига тақдим этиш, шунингдек Ўзбекистон ССР Конституциясига тегишли қўшимчалар киритиш тўғрисидаги таклифларни тайёрлаш топширилди.

Мажлисда республика давлат ҳаётининг бошқа масалалари муҳокама этилди улар юзасидан тегишли қарорлар қабул қилинди.

УМУМХАЛҚ МУҲОКАМАСИ БОШЛАНДИ

Куни кеча матбуотда «ТУБ СТРУКТУРА СИЛЖИШЛАРИ, ИШЛАБ ЧИҚАРИШ ИМКОНИЯТЛАРИНИНГ САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШ, БОШҚАРУВ ВА ХЎЖАЛИК ЮРИТИШНИНГ ЗАМОНАВИЙ УСУЛЛАРИНИ ЖОРИЙ ЭТИШ АСОСИДА 1991—1995 ЙИЛЛАРДА ЎЗБЕКИСТОН ССРни СОЦИАЛ-ИҚТИСОДИЙ ЖИҲАТДАН РИВОЖЛАНТИРИШНИ ЖАДАЛЛАШТИРИШ ВА РЕСПУБЛИКА АҲОЛИСИНИНГ ФАРОВОНЛИГИНИ ЮКСАЛТИРИШ ПРОГРАММАСИ» лойиҳаси эълон қилинди. Уни Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети билан Ўзбекистон ССР Министрлар Совети КПСС XXVII съездининг ва XIX Бутуниттифоқ партия конференциясининг йўл-йўриқларига, туб иқтисодий ислоҳот қоидаларига амал қилиб ишлаб чиққанлар.

Маълумки, лойиҳа экономика ва социал соҳанинг асосий кўрсаткичларини ўн учинчи беш йилликда ҳозирги беш йилликка нисбатан бир ярим — икки баравар кўтаришни кўзда тутади. Мазкур Программани рўёбга чиқариш учун катта капитал маблағ, Иттифоқ органларининг улкан ёрдами, мамлакатнинг барча республикалари ва регионлари билан янада интеграциялашув, алоқаларни чуқурлаштириш ва кенгайтириш талаб этилади. Лойиҳани республикамиз ишчилари, колхозчилари, хизматчилари, мутахассислари, олимлари, жамоатчилик катта қизиқиш билан кутиб олдилар. Улар Программа лойиҳасини синчиклаб ўрганиб чиқишга киришдилар. Редакциямизга келаётган дастлабки хат хабарлар шундан далолат бермоқда.

ПЛАН ТЎЛГАН БИЛАН КЎНГИЛ ТЎЛМАЙДИ

Хўжалигимиз меҳнаткашлари лойиҳани чуқур ўрганмоқдалар.

Совхозимиз Хоразм областидаги картошкачиликка ихтисослашган ягона хўжалик. 500 гектар асосий экин майдонимиз бор. Бу йил уни Туркманистон ССРнинг Тошовуз областидан ижарага олинган ер ҳисобига яна юз гектарга кўпайтирдик. Бу бизга йилига 7 минг тонна атрофида «иккинчи нон» етиштириш имконини беради. Лекин бу билан ҳам хоразмликларнинг зарур неъматга бўлган эҳтиёжини қондираолмаймиз. Чунки бунинг учун ўртача 45 минг тонна картошка зарур.

Хўш, Хоразм аҳолисини ўзимизда етиштирилган картошка билан тўла таъминлаб бўладими? Албатта. Фақат бунинг учун экин майдонларини 5 минг гектарга етказиш зарур. Айни кезда бунга имконият бор. Пахтадан қисқараётган майдонларни картошкага ажратиш, яна 5—6 та ихтисослашган хўжалик ташкил этиш керак. Бусиз муаммони ҳал қилиб бўлмайди.

Яна бир муҳим муаммо бор. Уруғчилик масаласи. Ҳозирча биз уруғни минг қийинчилик билан Белоруссия, Украина ва Эстониядан келтиряпмиз. Бунинг ҳар бир килограмми 50—60 тийиндан тушяпти. Қани энди ҳосилдорлиги нархига яраша бўлса? Афсуски, нари борса гектарига 150 центнердан ҳосил беради. Ёки анча қисми ер шароитимизга мос келмай, чиқитга чиқиб қолади. Бу ташвишни енгиллаштиришнинг чораси битта. Уруғни ўзимизда тайёрлайдиган элита хўжалиги бўлиши лозим.

Эндиликда эскичасига ишлаб бўлмайди. Давр оқилона иш юритишни талаб қилмоқда. Ҳатто план тўлаётганни билан ҳам ҳозир деҳқоннинг кўнгли тўлмайди.

Программа лойиҳасидан кўриниб турибдики режалар улкан. Уларни амалга ошириш аввало ўзимизга боғлиқ. Қолаверса, юқорида айтиб ўтилган муаммоларни ҳал этиш ҳам керак. Ана шундагина мақсадга эришиб, эл-юрт фаровонлигини белгиланган муддатда таъминлаш имкониятига эга бўламиз.

А. АБДУЛЛАЕВ,
Шовот районидаги «СССР 60 йиллиги» совхози директори.

Ҳамза таваллудининг 100 йиллиги олдидан

ШОИР ТИЛАГИ

Муборак юбилейи кенг нишонланаётган Ҳамза ижоди ҳамиша олимларимизнинг диққат марказида — кўплаб илмий ишлар, докторлик ва кандидатлик диссертациялари ёзилди. Фанимиз эндиликда ўзининг ҳамзашунослигига эга. Бу — факт, бу — қувонарли, албатта. Лекин, афсуски, шоирнинг кўп қиррали бой ижоди лингвистик жиҳатдан шу кунгача текшириш объекти бўлмаган. Ваҳолонки, бу проблематик масала тадқиқи Ҳамза асарлари тилини тўла ўрганишга ва бу орқали ўша 10- ва 20-йиллар ўзбек тилининг бой имкониятларини аниқлашга, шоирнинг ҳозирги замон ўзбек тили тараққиётига қўшган улкан ҳиссасини монографик очиб беришга катта улуш бўларди. Бу нарса ўз-ўзидан биргина ўзбек тилшунослигидагина эмас, бутун туркологияда янгилик бўлиши мумкин.

Маълумки, Ҳамзанинг бой ижодиётида ўша давр халқ турмушини рўй-рост ёритиш турли адабий-бадиий приёмларда усталик билан бажарилган. Бу — масаланинг бир томони. Иккинчи томони шундаки, Ҳамза буюк педагог-тарбиячи сифатида дарслик ва қўлланмалар яратиб, халққа маориф нурларини амалий сингдирди. Ўзи дарслик ёзиб, ўзи ўқитувчилик қилди. 1915 йиллардаёқ маорифни қайта қуришга киришиб, замон талабига — Шўро ҳукумати сиёсатига мослаб 2-синфлар учун «Қироат китоби» («Ўқиш китоби»)ни ёзди. Унга жамият манфаатларидан келиб чиқиб, ўқувчилар тарбиясини яхшилаш, уларга ахлоқ, одоб, фан асосларини ўргатишни кўзлаб, педагогик жиҳатдан пухта, тил жиҳатдан жонли ва таъсирли текстлар танлаб киритди.

Китобнинг кириш қисмида автор тўғридан-тўғри ўқувчиларга ўз мақсадини айтади: «Эй, болалар, ҳар бир инсон боласига дунёда энг аввал зарур ва лозим бўлган нарса дунёда илмли ўлмоқдур..., ҳозир замонамизда илмсиз кишиларни нақадар хорликларини кўз билан кўриб ҳам турмоқдамиз. Дуруст, илми бор киши хор бўлмас». Шундан сўнг шоир ўз дарсининг мақсади ва вазифасини қуйидагича лўнда ва тушунарли тилда шарҳлайди: «Мана энди, эй болалар, эрталабдан бошлаб ман сизларга яхши ахлоқ ва одобни натижа ва саодатларини, ёмон хулқ ва одобсизликни зарар ва касофатларини бир-бир айтуб, ҳикоялар текст қилуб кўрсатурман. Шояд, анча қараб иш юритурсизда, дунёда истаган ҳар бир муродингизга етарсиз».

Кўриб турибсизки, ўқувчи бу фикрларни ўқиб илм олишдан кўзланган мақсадни ёшлигидан тўла ҳис этиб боради. Қани энди, шу каби хислатлар ҳозирги замон ўқиш китобларида ҳам яхши ният йўлига едириб берилса — болалар ёшликда фойда билан зарарни, яхшилик билан ёмонликни, оқиллик билан безориликни, ҳурмат билан зарурати, илмлилик билан саводсизликни тўғри идрок қилса, айрим мактаб ўқувчилари орасида учрайдиган безорилик тушунчаларига ўт очилган бўлур эди.

Ҳамза ҳар бир сўз ва тушунчанинг англатган маъносини ўз ўқувчисига олдин моҳият ва мантиқ жиҳатидан тушунтириб, сўнг мақсадга кўчади: «Ахлоқ хулқни жамъидур. Хулқ арабий ўлуб, туркийси хушхўйликдур», «Кибр» қилувчи кишиларга мутакаббир дейилур... Мутакаббирдан ҳайвон жинси, паррандалардан тартуб озор тортмаган жон эгаси бўлмас», «Тавозе кибрнинг зиддидир... Тавозелик кишига катта-кичик баробар дўст бўлур». «Кизб деб ёлғон сўзни айтилур», «сидқ-тўғри сўзни айтилур» каби тил материаллари билан изоҳлаб беради ва ўзининг ижодкор педагог эканлигини намойиш қилади.

Ушбу китобнинг пайдо бўлганига роса 73 йил тўлибди. Янги ҳукумат, озод ҳаёт иш бошламасдан олдин яратилган ушбу дарслик ҳозир ҳам педагогик жиҳатдан қимматини йўқотган эмас. Минг афсуски, ҳозирги замон маорифида 2-синфлар учун яратилган «Ўқиш китоби» материаллари ўқувчиларнинг қалбига, онгига ҳамиша ҳам етиб бормайди.

1987 йилда 2-синфлар учун нашр этилган «Ўқиш китоби»ни олиб кўрайлик. Дарсликда болаларга ахлоқ, одоб, илм, поклик, самимийлик, дўстлик ва иттифоқликка доир муҳим тарбиявий, педагогик характердаги текстларни ўз номи билан (масалан, аҳлоқ, одоб, безорилик терминлари сарлавҳаси остида текстлар олиниб, бу сарлавҳалар маънолари шарҳланиб, сўнг улар юзасидан текст танлаш) атаб, сўнг изоҳ бериш мумкин эмасмиди? Ё бўлмаса Ҳамза дарслигидаги дидактик ўгитлардан нега фойдаланилмади? Ваҳолонки, 1987 йилда чоп этилган ушбу дарсликнинг бошланишида бу муҳим масалаларнинг моҳият ва мазмуни, тарбиявий аҳамияти эътибордан четда қолиб, ҳозирги замон ўқувчиларини зериктиради-ган мазмундаги «Октябрят» тексти берилади:

— Опа, октябрят ким?...

— У пионернинг укаси, октябрят яхши ўқийди, октябрят рост гапиради» деган изоҳ келтириладию, лекин «пионер» терминининг маъноси четда қолади.

Қаранг, 2-синф ўқувчисига энг аввало тарбиявий жиҳатдан тўғри етиб борадиган, тарбиявий мақсадларни кўзловчи содда ва эсда қоларли текстлар бериш ўрнига «Раҳмат, дўстларим», «Куз келди», «Кузда», «Боғда», «Чевар теримчи» каби сийқа текстлар билан бир қаторда катта ёшдагилар ҳам еча олмайдиган, ўта мураккаб «Топишмоқлар» киритилган. «Қаҳратон қишнинг қилиқлари», «Сенинг ҳимоячиларинг», «Какку қуш ва қарғалар» сингари ўнлаб, ахлоқий тарбияга у даражада фойда келтирмайдиган материалларни ўқувчи ўқиганда у қулоғидан кириб, бунисидан чиқиб кетаверади.

Ҳамза яратган ушбу дарсликнинг тили ниҳоятда жонли, ўқувчига тушунарли эканлиги унинг халқ тилига яқинлиги — қочириқ ва ҳикматлардан ўринли фойдаланганлиги, ўрни билан айрим нотаниш ёки тушунилиши қийин сўзларга изоҳ берилганлиги билан ҳам белгиланади.

Автор «Ахлоқ» ҳақида изоҳ берганда уни икки қисмга ажратган. Биринчиси «Ахлоқий ҳусния» бирикмасини — яхши хулқлар ва иккинчиси «ахлоқи замима» — «ёмон хулқлар» деган маъноларни беришини уқтириб, уларнинг семантик маъносини тушунтириб берган.

Халқ иборалари, маънодор сўзларини Ҳамзанинг 1-синфлар учун ёзган «Енгил адабиёт» ва «Ўқиш китоби»-даги ҳар бир сарлавҳа ва текстлар ичидан хоҳлаганча топиш мумкинки, булар кўпроқ диалектикал характерга эга бўлса ҳам, уларнинг тилдаги мавқеи, активлигига қараб бемалол ҳозирги адабий тилга олиб кириш мумкин.

Хулоса шуки, ҳозирги мактаб ислоҳоти даврида Ҳамза асарлари тилини мукаммал, монографик ўрганиш совет туркологияси олдида турган долзарб масаладир. Бу проблеманинг илмий-лингвистик ва педагогик таҳлили қанчалик тез амалга оширилса, ҳамзашунослик шунчалик ютади.

Ҳ. УЗОҚОВ,
Т. Н. Қориниёзов номидаги Ўзбекистон педагогика илмий-тадқиқот институтининг катта илмий ходими.

ТАРИХНИНГ «ОҚ ДОҒЛАРИ»

(Давоми. Боши газетанинг 21-апрель сонида).

Обкомдан кетганимдан кейин мени сиёсий ҳаётга умуман аралаштирмай қўйишди. Республика, шаҳар миқёсидаги йиғилишлар у ёқда турсин, ҳатто районда бўладиган мажлисларга ҳам таклиф этишмасди. Зарур бўлганида завод партия ташкилоти ёки касаба союз ташкилоти раисини чақиришарди. Ўринсиз камситишларни фақат менгина эмас, оила аъзоларим ҳам йигирма йилча бошдан кечирдик. Мен танқид учун таъқиб қилинганлигим тўғрисида КПСС Марказий Комитетига бир неча марта, партиянинг XXIV, XXV, XXVI съездларига, Ленинград қамали иштирокчиси сифатида Ленинград обкоми биринчи секретари Романовга, 3-Белоруссия фронти ветерани сифатида Белоруссия Компартияси Марказий Комитети биринчи секретари Машеровга мурожаат қилганман. Аммо бу хатларимнинг ҳаммаси қумга сингган сувдай йўқ бўлиб кетди. Ёлғон бўлмасин, Машеровга ёзган хатимга жавоб олганман, унда мактубимни текшириб, чора кўриш учун КПСС Марказий Комитетига юборилганлиги айтилганди. Лекин ҳеч бир амалий натижаси бўлмади.

Фақат КПСС XXVII съездига ёзган мактубимнинг натижаси бўлди. Шу муносабат билан Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети иккинчи секретари В. Анишчев мени ҳузурига чақириб, уч соатдан ортиқ суҳбатлашди: «Сизни қандай тирик қолганлигингиз мени ҳайрон қолдиряпти, — деди у. — Бахтли экансиз, ҳақ жойда қарор топганлигини ўз кўзингиз билан кўрдингиз». Марказий Комитет кўмаги билан пенсия таъминотим бир мунча яхшиланди. Имкониятдан фойдаланиб, бунинг учун Марказий Комитет ходимларига миннатдорчилик билдираман.

ВОҚЕА БЎЛГАН НУТҚ

— Рашидовга қарши шундай дадил бош кўтарганлигингиздан сўнг омон қолганлигингиз ёки қамалмаганлигингиз бизни ҳам таажжублантиради.

— Мен бу одамни катта йиғинда ошкора танқид қилганлигим ютуғим бўлган, деб биламан. Бу нутқимни кўпчилик эшитди ва ҳаммаёқда гап-сўз бўлиб кетди. Шундан кейин мени йўқ қилишга уриниш ўзини ўзи фош қилиш бўларди. Бу бир жиҳати. Иккинчи жиҳати, ниҳоятда сезгирлик билан юрганлигим, ирода[м] мустаҳкамлиги иш берди. Бир куни тунда соат бир яримиккилар эди. Номаълум кишилар келиб, квартирамизнинг эшигидаги қулфни буза бошлашди. Биринчи қулфни бузиб, иккинчисига ўтишганда сезиб қолиб, шовқин кўтардик. Номаълум кишилар кетишга мажбур бўлишди. Квартирамиз иккинчи қаватда эди. Дарров балкондан ташқарига қарадим. Подъезддан беш йигит олдинма кетин чиқиб кетди. Улар кайф эди. Уйимиздан узоқлашишаркан, менга қараб муштларини дўлайтириб: «Подшомизга тил теккизган, сенинг онангни кўрсатамиз ҳали!» деб бақиришди.

1966 йилдаги Тошкент зилзиласидан кейин шаҳарда ишчи кучлари етишмай қолди. Шунда заводга шаҳарда пропискаси бўлмаган саккиз кишини ишга олишга мажбур бўлдим. Ўша пайтда фақат бизнинг корхона эмас, балки шаҳардаги деярли барча завод ва фабрикалар шундай қилишга мажбур бўлишганди. Мени паспорт режимини бузганликда айблаб, прокуратурага чақиришди, устимдан иш қўзғамоқчи бўлишди. Мен бу ишни корхонада ишчи кучи етишмаганлиги учун ва давлат планини бажариш манфаатларини ўйлаб қилганлигимни, шаҳардаги бошқа корхоналарда ҳам аҳвол шундайлигини айтиб қутилдим.

Бир марта заводнинг пахта тайёрлаш пунктидаги ғарамга ўт қўйиб юборишди. Шунда ҳам бошимда анча вақт «қора булутлар» айланди.

— Малик Абдураззоқовнинг ўлими ҳақида нима дея оласиз?

— Малик Абдураззоқов соппа-соғ, ақли расо одам эди. Унинг Золариқ сувида оқиб ўлиши ҳеч ақл бовар қилмайдиган, нотабиий ҳодисадир. Менимча бу масалага қайтиш, Малик Абдураззоқов ҳақидаги ҳақиқатни кенг жамоатчиликка маълум қилиш пайти келди.

— Қизиқ, конференциядаги нутқингиздан сўнг сизни туҳматчи деб атаган, обкомдан ишдан бўшатилишингизни талаб қилган кишиларнинг деярли ҳаммасининг юлдузлари юксалгандан юксалиб, катта мансабларга, унвонларга сазовор бўлишган. Масалан Архангельский «Правда Востока»га редактор, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бўлим мудири, Окунский эса аввал Тошкент шаҳар ва Тошкент областлари партия комитетларининг иккинчи секретари, кейин у ҳам Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бўлим мудири бўлди. Маткаримовнинг кўкрагига Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Олтин медали тақилди ва ҳоказо.

— Рашидов ўзига шахсий садоқат кўрсатиб, сидқидилдан хизмат қиладиган одамларни сийлашни биларди. Албатта, бу сийловни ўз ҳамёнидан эмас, давлат, жамият ҳисобидан қиларди. Буёғини сўрасангиз, бу ҳам турғунлик йилларининг фожиаларидан биридир.

— Рашидовнинг Совет Ўзбекистони тарихида тутадиган ўрни тўғрисида нима дейсиз?

— Ўзбек халқи ва умуман бутун Шарқ халқлари одати бўйича марҳумлар ҳақида фақат яхши гаплар айтилади, мобода бунинг иложи бўлмаса, сукут сақланади. Бу жуда гўзал одат, марҳумларни тинч қўйиш керак, ҳар қанча айби бўлса тириклигида юзига айтиш лозим. Лекин мамлакатимизда Сталин ҳукмрон бўлган даврда ва шу даврнинг бевосита давоми бўлган турғунлик йилларида шундай бир вазият юзага келдики, Рашидовдай таниқли раҳбар ходимлар у ёқда турсин, ҳатто ўн-ўн икки киши ишлайдиган ташкилотда ҳам бошлиққа тил теккизиш оғир масала бўлиб қолди. Оқибатда жамиятда танқид йўқ бўлиб кетди, раҳбар ходимларнинг маънавий таназзули бошланди. Шунинг учун ҳам ўтган даврнинг салбий ҳодисалари тўғрисида ҳозир гапиришга мажбур бўляпмиз.

Мен Рашидовнинг айбларини афтига ҳам айтганман. Шунинг учун у ҳақда ҳозир гапиришга истиҳола қилмайман. Агар гап истиҳола ҳақида борадиган бўлса, турғунлик йилларида Рашидовни, унинг атрофидагиларни роса мақтаб, ҳозир бўралаб сўкаётганлар, ўзларини турғунлик даврида жабр кўрган қилиб кўрсатиб, янги даврга мослашиб олишга интилаётганлар, ўтмишини унутганлар истиҳола қилиши керак.

Рашидовни пахтачиликдаги оммавий қўшиб ёзишлар ва оммавий порахўрликларни авж олдиришда, кадрларнинг маънавий таназзулига шароит яратишда айблашнинг ўзи етарли эмас. Ўзбек пахтакори: унинг фарзандлари минг йиллардан бери ҳеч бир заҳарсиз деҳқончилик қилиб, моддий бойлик яратиб келаётган далалар устидан бутифос сепиш Рашидов даврида расм бўлди. Унинг даврида монокультура балоси пайдо бўлди, деҳқончиликнинг қонун-қоидалари оёқ ости қилиниб, миллионлаб гектар ерларни шўр босиб кетди. Энг даҳшатлиси, у ва унинг атрофидаги мансабпарастлар, орденпарастлар Оролни қуритишди. Тарих бир халққа 20—25 йил мобайнида бу қадар ёмонликлар қилинганлигини билмайди. Ҳали бизга бу хатоларни тузатиш учун ўн йиллар керак бўлади.

— Ҳозир одамлар орасида юриб Рашидов ҳақида ҳар хил фикрларни эшитиш мумкин. Баъзи бир кишилар уни мақташяпти. Рашидов Тошкентни обод қилди-ку, дейишяпти.

— Тошкент обод бўлганлиги учун Рашидовга эмас, зилзилага «раҳмат айтиш» керак. 1966 йилдаги Тошкент зилзиласи бўлмаганда, Совет ҳукумати раҳбарлари эртаси куниёқ Тошкентга етиб келишмаганида, зилзила маркази — Қашқар маҳалладан бошлаб, Пушкин боғигача бўлган маҳаллаларни пиёда айланиб, тўкилиб тамом бўлган эски гувала уйларни кўришмаганда, Тошкентни қайта қуриш бўйича Бутуниттифоқ ҳашари ташкил этилмаганда қисқа даврда шаҳар қиёфасини ўзгаришини тасаввур этиб бўлмасди. Қолаверса, шундай бир давр бўлдики, аввал мамлакатнинг Европа қисмидаги урушда вайрон бўлган шаҳарлар қайта қурилди. Кейин Ўрта Осиё шаҳарларига навбат келди. Ҳозир Олмаота, Фрунзе ва Душанбе шаҳарларининг ҳам чиройда Тошкентдан қолишадиган жойи йўқ.

Бу борада ҳам бир нотўғри ишни алоҳида таъкидлаш керак. Турғунлик йилларида республикада маъмурий бинолар, маишатхоналар қурилишига зўр берилдию, лекин маданият масканлари қурилишига дуруст эътибор берилмади. Мана, Тошкентдаги республикада энг йирик Навоий номидаги Давлат кутубхонасини олайлик. Бу кутубхонанинг ўз «тўнига» сиғмай қолганига кўп йиллар бўлди. Ҳозир унинг ўқув зали, каталоглар зали бошқа жойда — Ленин номидаги майдондаги маъмурий бинода жойлашган. Агар бу кутубхонага тушликдан кейин келиб, китобга буюртма берсангиз эртаси куни оласиз. Сабаби, ҳамма буюртмалар йиғилади-да, асосий бинодан автомашинада олиб келинади. Шундай қилиб, анча йиллардан бери қимматли китоблар автомашинада «сайр қиляпти», оқибатда уриниб, йиртилмоқда, яроқсиз ҳолга келмоқда. Асосий бинода яхши шароит йўқлиги сабабли бир неча йил муқаддам ўт чиқиб, йигирманчи йилларга дахлдор газета тахламларининг анча қисми ёниб кетди. Кутубхонада дуруст шароит йўқлиги бу ердаги ишнинг ташкил этилишига ҳам таъсир қилмоқда. Китобхонлар ўзларига зарур китоб ва газета-журналларни ҳа деганда топавермайдилар.

Аслида Навоий номидаги Давлат кутубхонаси бой китоб фондига эга. Унга ўтган асрда Туркистон ўлкасига келган илғор рус зиёлилари асос солишган. Хўш, бу кутубхона учун замонавий бино қуриш мумкин эмасми? Агар шундай қилинса, бу ер ажойиб маърифат саройига айланарди-ку. Аммо бу масалани тезроқ ҳал этиш илгари ҳам, ҳозир ҳам ҳеч кимни ташвишлантирмаяпти. Сиз Олмаота, Фрунзе шаҳарларидаги Давлат кутубхоналарини бир бориб кўринг. У ерлардаги ажойиб шароит, намунали хизмат ҳавасингизни келтиради.

Ёки Ҳамза номидаги театрни олинг. Бу халқимизнинг Октябрь инқилоби билан қарийб тенгдош бўлган, энг севимли театри-ку. Наҳотки, унга яхши бир бино қуриш мумкин эмасди. Аслида уни эски «Ватан» кинотеатрининг таъмирланган биносига жойлаб қўйишди.

Шубҳасиз, турғунлик йилларида ҳам кўпгина яхши ишлар бўлди. Аммо бу ишлар социалистик тузумнинг яратувчилик кучи, халқнинг фидокорона меҳнати туфайли амалга оширилди. Шунинг учун ҳам бу ҳақда гап борганида «бу ишлар Рашидов туфайли эмас, балки рашидовдай кишилар бўлишига қарамай амалга оширилди» дейиш керак. Агар турғунлик йилларидаги салбий ҳодисалар бўлмаганида, биз янада кўпроқ ютуқларга эришардик, ҳозиргидан яхшироқ турмуш кечирардик.

Халқда яхши билан юрсанг етарсан муродга, ёмон билан юрсанг қоларсан уятга, деган мақол бор. Мана, Ленинни, унинг сафдошларини ўйлайлик. Ленин ўз сафдошларини ҳалол, халқ ишига садоқатли қилиб тарбиялаганди. Натижада бу кишиларнинг кўпчилиги мамлакатимиз тарихида муҳим ўрин эгаллаган мўътабар зотларга айланишди. Энди Рашидовни ва унга ихлос қўйиб, ортидан эргашган кишиларни кўз олдингизга келтиринг. Деярлик ҳаммасининг охирги марраси қамоқхона бўлди-ку.

Ҳозир бизда турғунлик йилларидаги кўпгина салбий ҳодисаларга бошқарувнинг маъмурий-буйруқбозлик усулини сабаб қилиб кўрсатишяпти. Мамлакатда халқ хўжалигини бошқаришнинг янгича усуллари жорий этиляпти. Бу тўғри, албатта. Лекин турмушда кўп нарса раҳбарнинг ҳалоллигига ҳақиқатгўйлигига, қаттиқ қўллигига ҳам боғлиқ. Ўзбекистондаги салбий ҳодисаларнинг кенг илдиз отишига Брежневнинг кўнгилчанлиги, Рашидовнинг нопоклиги қулай шароитлар яратди.

Тошкент тамаки фабрикаси техника назорати бўлими назоратчиси, партия ва меҳнат ветерани, Тошкент область XIII партия конференцияси делегати В. П. КРАВЧЕНКО шарҳи:

— 1964 йил декабрь ойида бўлган Тошкент область партия конференцияси ва унда сўзлаган делегат Усмоновнинг нутқи кечагидек ёдимда. Бу одамнинг нутқи менда ва барча делегатларда катта таассурот қолдирган. Бунинг биринчи сабаби, менимча, ўша пайтда раҳбарларни, айниқса катта раҳбарларни ошкора танқид қилиш расм эмаслигидадир, деб биламан. Иккинчи сабаби, нотиқнинг барча сўзлари тўғри, асослидай туюлганлигидадир. Бундан ташқари у минбарда дадил туриб, рус тилида ширали, равон овоз билан сўзлади. Музокарада сўзловчилар учун ўн беш минут ажратилганди. Усмонов эса бу вақт мобайнида нутқини тамомлаб улгурмади, сабаби, унинг нутқи кўп марта қарсак билан бўлинди. Раислик қилувчи ўрнидан туриб: «Вақтингиз тугади, ўртоқ Усмонов, нутқингизни тамомланг» деди. Шунда залда ўтирган делегатлар «Гапирсин! Қўшимча вақт берилсин!» деб таклиф киритишди. Қўшимча вақт берилгач, нутқини яна давом этказди.

Кейин қарабсизки, одамлар бирин-сирин минбарга кўтарилиб, уни ёмонлаб кетишди. Шунда мени бир нарса таажжублантирди. Одамлар Усмоновнинг нутқига роса қарсак чалишганди. Бир маҳал, унга қарши гапираётганларга ҳам қарсак чала бошлашди. Ҳайрон бўлдим, қани бу ерда принцип? Ахир бу ер цирк эмас, конференция-ку, муҳим масалалар муҳокама қилиняпти-ку! Ёнимда Бўстонлиқдан келган бир делегат аёл ўтирганди. У билан нотўғри иш бўлаётганлигини, танқидни бўғишаётганлигини секин-секин гаплашдик. Айниқса, ҳарбий одам чиқиб гапирганидан кейин ўтиролмадим. Қўл кўтариб, сўз сўраганимни ўзим ҳам билмай қолдим. Бундай катта йиғинларда ҳеч гапирмагандим, шунинг учун жуда ҳаяжонландим. Сўзимни тамомлаб келиб, ўрнимга ўтирганимда, ёнимдаги аёл секин қўлимни қисиб: «Жасур аёл экансиз» деди.

Сайлов пайтида овоз бериш учун навбат билан бораётганимизда, бир зиёлибашара, басавлат одам олдимга келди-да: «Сиз кимсиз, қаерда ишлайсиз?» деди. Очиғи, юрагим шиғ этиб кетди. «Валя, шўринг қуриди, энди сени қамаб қўйишади» дедим ўзимга ўзим. Аммо таҳликага тушганлигимни билдирмасликка ҳаракат қилиб, исм-шарифимни, қаерда ишлашимни дадил айтдим. «Нутқингиз учун раҳмат!» деди ҳалиги одам ва мендан узоқлашди. Эртаси куни фабрикага келсам, конференцияда гапирганим кўпчиликка овоза бўлиб кетибди.

Мен Усмоновни танимасдим, ўтган даврда, ҳатто фамилияси ҳам ёдимдан кўтарилиб кетганди. Лекин уни жуда кўп ўйлардим. Яқинда ҳам ҳамкасбларимга у ҳақда гапиргандим. Конференциядан кейин бу бечора йигитнинг ҳоли нима кечди экан, ҳойнаҳой, Рашидов уни омон қўймагандир, дердим. Ҳатто бу ҳақда газетага ёзмоқчи ҳам бўлганман. Буни қарангки, у омон экан. Ҳаётнинг мураккаб сўқмоқларидан муваффақиятли ўтиб, юзага чиқибди. Бу хабарни эшитиб жуда хурсанд бўлдим.

Кези келганда мен бир нарсани айтиб ўтмоқчиман. Инсоннинг қизиқ табиати бор. У бор нарсанинг қадрига унча етмайди, лекин йўқ бўлса орзулайди. Усмонов ва унга ўхшаган ўнлаб кишиларнинг тақдири бугунги ошкоралик, кенг демократия замонига ўз-ўзидан эришмаганлигимизнинг ёрқин исботидир. Шундай экан, бу имкониятнинг қадрига етишимиз, уни суиистеъмол қилмаслигимиз керак. Ошкоралик, демократия социализмга, кўп миллатли мамлакатимиз халқлари ўртасидаги дўстлик ва қардошликнинг мустаҳкамланишига хизмат қилиши зарур.

Суҳбатни Алиназар ЭГАМНАЗАРОВ ёзиб олди.

(Материал баъзи қисқартишлар билан эълон қилинди).

Ўзбекистон—Тожикистонга

ЕЛКАМА-ЕЛКА

Ўзбекистон қурувчилари қўшни Тожикистонда рўй берган табиий офат оқибатларини тугатишда яқиндан ёрдам кўрсатишмоқда. Ҳисор районидаги Карл Маркс номли колхозда янги посёлка қад ростлаётир. Унга «Ўзбекистон» номи берилди.

Қурилиш майдони зилзила туфайли бузилиб кетган қишлоқдан унча узоқда эмас. Бўлажак уйларнинг пойдевори қўйиляпти. Тез орада уй-жойлар қад ростлайди. Ҳозир қурилиш майдонига турли-туман материаллар, темир-бетон конструкциялари графикка кўра келтириляпти. Йил охиригача ҳовли тўйларини ўтказиш мўлжалланган. Эллик оила янги уйларга кўчиб ўтади. Бинокорлар бу шодиёнага қизғин тайёргарлик кўришаётир.

Бўлажак қишлоқ планига назар ташлаймиз. Унда белгиланишича, замонавий мактаб қад ростлайди. Билим даргоҳида 600 ўғил ва қиз таълим олади. Кичкинтойларга атаб боғча қурилади.

Қўшни Сурхондарё области қурувчилари меҳнатидан қардошларимиз мамнун. «Сариасиясовхозводстрой» тресги коллективи янги посёлка қурилишида ишламоқда. Учинчи механизациялашган кўчма колонна аъзолари ўз зиммаларидаги мажбуриятни шараф билан бажаришга ҳаракат қилишяпти. Улар орасида турли миллат вакилларини учратасиз. Ягона мақсад уларни бирлаштирган: посёлка муддатидан илгари қад ростлайди, янги уй-жойлар қардошларга туҳфа этилади.

Суратларда: илғор монтажчилар Имом Мухторов ва Алексей Кожевников (ўнгда). Улар қалб амри билан қурилишга келишган; «Ўзбекистон» посёлкаси қурилишининг бугунги манзараси.

«Совет Ўзбекистони» газетаси учун бу суратларни ЎзТАГ фотомухбири Б. ЮСУПОВ олган.

Муҳаррир
У. УСМОНОВ.

«ЮКСАК БАДИИЙ ДАРАЖА»

СОВЕТ КОРЕЙСЛАРИ АНСАМБЛИНИНГ МУВАФФАҚИЯТИ

«Сўнмас таассурот», «Юксак бадиий даража», «Зўр маҳорат» — КХДР матбуоти ва музика танқидчилари 7 апрелдан 18 апрелгача бу ерда бўлиб ўтган «Апрель баҳори» халқаро санъат фестивалида СССРдан борган корейслар бадиий ҳаваскорлик икки коллективининг концертларини ана шу ва бошқа мақтов сўзлар билан тилга олдилар.

7 йилдан буён муттасил ўтказиб келинаётган ана шу анъанавий кўрикда барча қитъалардаги 60 дан ортиқ мамлакатнинг хонандалари, раққосалари, халқаро миқёсда машҳур бўлган ижрочилар иштирок этишди.

Совет корейсларининг Тошкентдаги «Чхончхун» ҳамда Олмаотадаги «Ариран» ансамбллари ушбу фестивалда қатнашиш билан мазкур коллективлар ташкил этилган пайтдан буён биринчи марта чет элда концерт берди.

«Чхончхун» ансамбли олиб келган репертуардаги «Қўнғироқча» корейс халқ қўшиғи, доира билан ижро этилган рақслар айниқса манзур бўлди. Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артист Галина Син ҳамда Владимир Ким зўр қўшиқчилик маҳоратини намойиш қилдилар. Галина Син фестиваль дипломига сазовор бўлди. Коллектив муваффақиятида уч ой мобайнида Тошкентда коллектив билан ишлаб, уч янги корейс рақсини саҳналаштиришга кўмаклашган КХДР хореографларининг хизмати ҳам бор, деди ТАСС мухбирига коллектив раҳбари П. Г. Тин. Корейс томонининг таклифига кўра биз КХДРда ўз концертларимизни давом эттирамиз, шунингдек маҳаллий мутахассислар билан бирга репертуаримизни бойитиб, ёш артистларимиз маҳоратини оширамиз, деди у.

Республика музикали комедия корейс театри 1932 йилда Олмаотада ташкил этилган эди. 60-йилларда мазкур театрда драматик труппа билан бир қаторда «Ариран» эстрада ансамбли вужудга келди, деди театр директори Борис Кан. Фестиваль учун биз корейс халқ ашула ва рақсларини тайёрладик, бир қанча замонавий асарларни КХДРга келганимиздан сўнг ўргандик. Томошабинларнинг бизга муносабати тўғрисида шахсий таассуротларимдан шуни қўшимча қила оламанки, «Елпиғичлар билан рақс» ҳамда «Рилили» қўшиғи ижроси «Ариран»га айниқса зўр муваффақият келтирди. «Релили» қўшиғини ижро этган яккахон хонанда Зоя Ким ҳам фестиваль дипломига сазовор бўлди.

Гарчи КХДР мутахассислари санъат усталаримизнинг хореография номерлари ижроси техникасига ҳамда қўшиқчилик қобилиятига ижобий баҳо берган бўлсалар-да, баъзи номерларимиз, агар шундай дейиш мумкин бўлса, корейсчасига ижро этилмади, деб тан олиш керак, деди директор ўзини ўзи танқид руҳида гапириб. КХДР санъат усталари билан мунтазам ижодий алоқаларнинг йўқлиги бунинг натижасидир, бундай алоқалар ёшларимиз учун айниқса зарур.

Ҳозир биз чинакам корейс рақслари пластикаси, ифодаси билан бевосита танишиш имкониятига эгамиз. «Чхончхун» сингари биз ҳам коллективга ижодий малака ошириш имкониятини бериш учун бу ерда яна икки ҳафта қоламиз. Сафар бизга миллий чолғу асбоблари ва либослари муаммосини ҳал этишга ҳам ёрдам берди. Совет корейслари бадиий коллективларининг КХДРдаги дастлабки концертлари СССР билан КХДР корейс артистлари ўртасида мунтазам ижодий алоқаларни ўрнатишга кўмаклашади, деб умид қиламиз.

«Биз СССРдан келган корейс артистларини Пхеньянда қутлашдан шодмиз, уларнинг маҳоратини, миллий санъат анъаналарини сақлаб қолишга интилишларини юксак қадрлаймиз, деди ТАСС мухбирига КХДР маданият ва санъат министри Тян Чер. У «Чхончхун» ва «Ариран» ансамбллари иштирокидаги фестивалнинг якунловчи концертида ҳозир бўлган КМП Марказий Комитети Бош секретари, КХДР Президенти Ким Ир Сен анъанага кўра 1990 йил апрелида Пхеньянда ўтадиган кейинги фестивалда иштирок этишга таклиф қилганлигини ҳам айтди...

Фестивалда АҚШ ва Япониядан келган корейс артистлари ҳам иштирок этишди.

(ТАСС).

• Спорт

ХОККЕЙ:

ТЎРТ ДАЪВОГАР

Швеция пойтахтида шайбали хоккей бўйича жаҳон ва Европа чемпионати давом этмоқда. 8 команда мусобақанинг дастлабки босқичида қитъа чемпиони бўлиш учун курашмоқда. Ҳозирча бўлиб ўтган учрашувлардан кейин тўрт команда чемпионликка даъвогар экани кўриниб қолди. Чунончи Канада ва СССР терма командалари 8 тадан очко билан пешқадамлик қилишмоқда. ЧССР ва Швеция хоккейчиларида 7 тадан очко тўпланди, ГФР командаси 2 тагина очкога эга, холос. Финляндия, АҚШ ва Польша командалари очкосиз туришибди. Навбатдаги учрашувларда қуйидаги ҳисоблар қайд қилинди. СССР — Польша — 12:1, ГФР — Канада — 2:8, АҚШ — ЧССР — 4:5, Финляндия — Швеция — 3:6.

ФУТБОЛ МАЙДОНЛАРИДА

● **ИККИНЧИ ЛИГА.** Еттинчи зона коллективлари ўртасида ўтказилган навбатдаги учрашувлардан кейин Фарғонанинг «Нефтяник» ҳамда Тошкентнинг «Трактор» командалари очколарини 11 тага етказиб, пешқадамлик мавқеларини мустаҳкамлашди. «Копет-Доғ», «Сурхон» ҳамда «Ёшлик» коллективлари ҳисобида 8 тадан очко бор. Ҳозирча Самарқанд динамочилари билан Халқободнинг «Соҳибкор» футболчилари мухлисларни ранжитишмоқда. Ҳар йили пешқадамлар сафида юрувчи бу командалар 3 тадан очко тўплаб, охирги ўринларни эгаллаб туришибди.

● **БИРИНЧИ ЛИГА.** Тўртинчи турнирнинг икки учрашуви бўлди: ЦСКА — «Кубань» — 5:0, «Кузбасс» — «Динамо» (Бт) — 1:2. Пойтахт армиячилари билан «Нистру» футболчилари 8 тадан очко билан пешқадамлик қилишмоқда. «Факел» ва «Динамо» командалари ҳисобида 6 тадан очко бор. Пахтакорчилар 4 очко билан 11-ўринни эгаллашган.

• Реклама ва эълонлар •

ЮТУҚЛИ ОМОНАТЛАР
ОМОНАТ КАССАЛАРИГА

САМАРҚАНД ШАҲРИДА ютуқли омонатлар бўйича 1989 йил 10 апрелда ўтказилган

93-ЮТУҚЛАР ТИРАЖИНИНГ РАСМИЙ ЖАДВАЛИ

ЎЗБЕКИСТОН ССР нинг БАРЧА ОМОНАТ КАССАЛАРИДАГИ ЮТУҚЛИ ОМОНАТЛАР БЎЙИЧА ҚУЙИДАГИ СЧЁТ НОМЕРЛАРИГА ЮТУҚЛАР ЧИҚДИ.

Счёт номерлари	Ютуқ миқдори (жамғарманинг ўртача суммасига процент ҳисобида)
А-017	25
А-069	25
А-107	25
А-157	100
А-167	25
А-239	25
А-257	25
А-292	25
А-324	200
А-377	25
А-433	25
А-446	100
А-486	25
А-553	50
А-583	25
А-636	25
А-654	25
А-693	25
А-724	25
А-798	25
А-824	25
А-871	25
А-904	25
А-922	50
А-993	25

Счёт сонлари мингдан ортиқ бўлган омонат кассаларида кейинги барча минг рақамли сонлардаги ўша счёт номерлари ҳам ютди, масалан, № № А-1017, 2017, 3017 ва ҳоказолар, шунингдек, А-1069, 2069, 3069 ва ҳоказолар, А-1107, 2107, 3107 ва ҳоказолар.

Тираж комиссиясининг раиси — Самарқанд шаҳар Темир йўл район ижроия комитети раисининг ўринбосари А. Б. НАСРИЕВ.
Масъул секретарь — М. Х. ЙЎЛДОШЕВА.

САМАРҚАНД ШАҲРИДА 1989 йил 10 апрелда пул-буюм ютуқли омонатлар бўйича ўтказилган

II-ЮТУҚЛАР ТИРАЖИНИНГ РАСМИЙ ЖАДВАЛИ

ЎЗБЕКИСТОН ССР нинг БАРЧА ОМОНАТ КАССАЛАРИДАГИ ПУЛ-БУЮМ ЮТУҚЛИ ОМОНАТ КАССАЛАРИ БЎЙИЧА ҚУЙИДАГИ СЧЁТ НОМЕРЛАРИГА ЮТУҚЛАР ЧИҚДИ.

Счёт номерлари	Ютуқ миқдори (жамғарманинг ўртача суммасига процент ҳисобида)
В-017	25
В-064	25
В-111	25
В-145	25
В-183	25
В-213	50
В-247	25
В-290	25
В-348	25
В-376	200
В-416	25
В-454	25
В-499	100
В-531	25
В-573	25
В-611	100
В-675	100
В-680	25
В-738	25
В-792	25
В-813	25
В-855	25
В-895	25
В-954	25
В-999	50

Счёт сонлари мингдан ортиқ бўлган омонат кассаларида кейинги барча минг рақамли сонлардаги ўша счёт номерлари ҳам ютди. Масалан, № № В-1017, 2017, 3017 ва ҳоказолар, шунингдек, В-1064, 2064, 3064 ва ҳоказолар. В-1111, 2111, 3111 ва ҳоказолар.

Тираж комиссиясининг раиси — Самарқанд шаҳар Темир йўл район ижроия комитети раисининг ўринбосари А. Б. НАСРИЕВ.
Масъул секретарь — М. Х. ЙЎЛДОШЕВА.

Р. — 01177. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри. Б. — 95. ИНДЕКС 64583. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12